

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

студента Твердохліб Анна Артурівна
(ПІБ)

академічної групи 071М-19з-1
(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»
(назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»
(офіційна назва)

на тему: «Організація та методика обліку, аналізу і внутрішнього аудиту
запасів на прикладі ТОВ «Інтерпайп Україна»»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Терещенко М.К.		
Рецензент	Рахленко Е.Ю.		
Нормоконтроль	Терещенко М.К.		

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри

обліку та аудитуПашкевич М.С.

_____

(підпис)

(прізвище, ініціали)

«__» _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню роботи ступеню магістра
(бакалавра, магістра)

Студенту Твердохліб А.А. академічної групи 071М-19-1

(прізвище та ініціали)

(шифр)

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

(код і назва спеціальності)

спеціалізації «Облік і аудит»

(назва спеціалізації)

за освітньо-професійною програмою «Облік і аудит»

(офіційна назва)

на тему:

«Організація та методика обліку, аналізу і внутрішнього аудиту запасів (на прикладі ТОВ «Інтерпайп Україна»)»

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 20.11.2020 р.
 № 269-с

Розділ	Зміст	Термін
1	Теоретичні аспекти організації обліку запасів і аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства	30.09.2020р.
2	Організація і методика обліку запасів на прикладі ПАТ «Інтерпайп НТЗ», яке входить до холдингу «Інтерпайп Україна»	31.10.2020р.
3	Внутрішній аудит запасів на прикладі ПАТ «Інтерпайп НТЗ», яке входить до об'єднання «Інтерпайп Україна»	30.11.2020р.

Завдання видано

_____

(підпис керівника)

Терещенко М.К.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі 02.09.2020 р.Дата подання до екзаменаційної комісії 02.12.2020 р.

Прийнято до виконання

_____

(підпис)

Твердохліб А.А.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 72с., 33 рис., 13 табл., 15 додатків, 32 джерел.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ ЗАПАСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА»

Предмет дослідження - сутність запасів, як економічної категорії та об'єкту обліку, аудиту та аналізу.

Об'єкт розроблення – процес організації обліку, аналізу та внутрішнього аудиту запасів ТОВ «Інтерпайп Україна»

Мета роботи – дослідження теоретичних знань, аналіз фінансового стану виробничого підприємства, удосконалення організації обліку та методики контролю.

Результати та їх новизна – удосконалено систему контролю запасів за рахунок модернізації структури сурбрахунка 201 «Сировина і матеріали» та побудови нової аналітичної структури, яка базується на участі запасів у виробництві. Удосконалено організацію обліку та контролю ЕРР – системи. Оптимізовано перелік первинних документів та План рахунків з урахуванням специфіки запасів.

Досліджені теоретичні засади обліку, аналізу та внутрішнього аудиту запасів на виробничому підприємстві. Удосконалено організацію та методику обліку запасів підприємства. Досліджено систему внутрішнього аудиту запасів та вдосконалено систему контролю.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці рекомендацій, що спрямовані на вдосконалення чинної методики бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту запасів на виробничому підприємстві, які сприятиме підвищенню ефективності прийняття управлінських рішень.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ І АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	8
1.1 Економічна сутність, функції, види та форми запасів	8
1.2 Нормативно-правове регулювання обліку та контролю запасів	15
1.3 Аналіз фінансово-господарської діяльності підрозділу ТОВ «Інтерпайп Україна», ПАТ «Інтерпайп НТЗ»	18
Висновки до розділу 1	31
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», ЯКЕ ВХОДИТЬ ДО ОБ'ЄДНАННЯ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА»	32
2.1 Організація облікового процесу на підприємстві ПАТ «Інтерпайп НТЗ» , яке входить до холдингу «Інтерпайп Україна»	32
2.2 Методика обліку запасів на виробничому підприємстві	37
2.3 Синтетичний і аналітичний облік запасів на підприємстві ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», який входить до об'єднання «Інтерпайп Україна»	42
2.4 Напрями удосконалення методики та організації обліку запасів на виробничому підприємстві	49
Висновки до розділу 2	57
РОЗДІЛ 3. ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», ЯКИЙ ВХОДИТЬ ДО ОБ'ЄДНАННЯ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА»	51
3.1 Особливості організації внутрішнього аудиту запасів на підприємстві ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ».	53
3.2 Модернізація внутрішньої структури контролю запасів	62
3.3 Шляхи удосконалення організації внутрішнього контролю підприємства.	64
Висновки до розділу 3	65
ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	69
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність теми. Ефективність використання запасів впливає на фінансовий стан та динаміку активів підприємства, їх оборотність та рентабельність, а умови фінансування запасів та структура формування джерел – на рівень фінансової стійкості виробничого підприємства. Тому для підприємства важливим є ефективна організація обліку та контролю процесів управління запасами.

Питаннями методології обліку, аналізу і внутрішнього контролю запасів, з урахуванням особливостей виробничих підприємств займалися такі українські науковці як: Дерев'янко С.І. [28], Садовська І.Б. [29], Кулаковська Л.П. [22], Голов С.Ф. [19], Н.М. Кужельний М.В. [18], Бутинець Ф.Ф.[17], та ін.

Удосконалення методології бухгалтерського обліку, застосування ефективнішої методики організації обліку та аудиту запасів залишається одним з актуальних питань, оскільки результати цих процесів впливають на собівартість готової продукції та прибуток підприємства.

Зважаючи на те, що запаси є важливим компонентом, що формує собівартість готової продукції модернізація структури контролю є одним з найважливіших питань формування та здійснення обліку запасів виробничого підприємства. Ці функції легше виконувати за допомогою інформаційних технологій. Саме тому тема використання автоматизованих систем при обліку та контролі запасів є актуальною в умовах сьогодення.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних знань, удосконалення методики організації аудиту та обліку запасів підприємства, їх систематизація у контексті вирішення практичних завдань. Головним аспектом мети є дослідження наявних інформаційних технологій, що застосовуються при здійсненні обліку, аналізу та аудиту запасів виробничого підприємства. Для того, щоб реалізувати дану мету необхідно виконати такі завдання:

- 1) надати характеристику діяльності ТОВ «Інтерпайп Україна»;
- 2) зробити аналіз фінансової діяльності підприємства;
- 3) розкрити економічний зміст поняття «Запаси»;
- 4) здійснити аналіз впливу нормативно – правового регулювання обліку та аудиту;
- 5) розглянути облікову політику стосовно запасів;
- 6) показати методику обліку запасів ;
- 7) показати організацію первинних документів, які стосуються запасів;
- 8) навести приклади оприбуткування запасів;
- 9) надати пропозиції щодо удосконалення методики та організації контролю та обліку запасів на виробничому підприємстві;
- 10) показати внутрішню структуру контролю запасів.

Об'єктом дослідження є процес організації обліку, аналізу та аудиту запасів ТОВ «Інтерпайп Україна».

Предметом дослідження є сутність запасів, як економічної категорії та об'єкту обліку, аудиту та аналізу.

Методи дослідження. Для вивчення предмету дослідження в роботі застосовуються різні методи та прийоми аналізу:

- математико-статистичні;
- методи економічної статистики;
- методи фінансового аналізу;
- прийоми групування та порівняння процентів.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що за характером та змістом розглянутих проблем, а також об'єктом і предметом дослідження магістерська робота є комплексним дослідженням. Загальним результатом проведеного дослідження є формування єдиної економічної концепції обліку та аудиту запасів, теоретичного обґрунтування і вирішення проблем, пов'язаних з вдосконаленням організації контролю операцій із запасами на методичній основі.

удосконалено:

- організацію обліку впровадженням EPR – системи;
- структуру субрахунків за участю у виробництві;
- систему контролю впровадженням EPR – системи.

оптимізовано:

- структуру лімітно - забірної картки;
- План рахунків з урахуванням специфіки підприємства.

Апробація результатів магістерської роботи. Результати дослідження доповідалися та обговорювалися на Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Інновації науки XXI» (м. Київ, 2 листопада 2020 р.). – Інновації науки XXI, LIV Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Київ: 2020. – 356 с.

Публікації. За результатами досліджень опубліковані тези доповіді у збірнику матеріалів науково – практичної інтернет - конференції «Інновації науки XXI» .

Структура і обсяг роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів з висновками і висновку, що викладено на 72 сторінках друкованого тексту. Матеріали магістерської роботи містять 33 рисунка, 15 таблиць. Список використаних джерел із 32 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ЗАПАСІВ І АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність, функції, види та форми запасів

Умови визначення активів запасами регламентує законодавство. Передусім, звичайно ж, йдеться про спеціальний бухгалтерсько – обліковий стандарт П(С)БО 9 «Запаси».

Запасами є активи, які виконують умови, зазначені на рис.1.1.

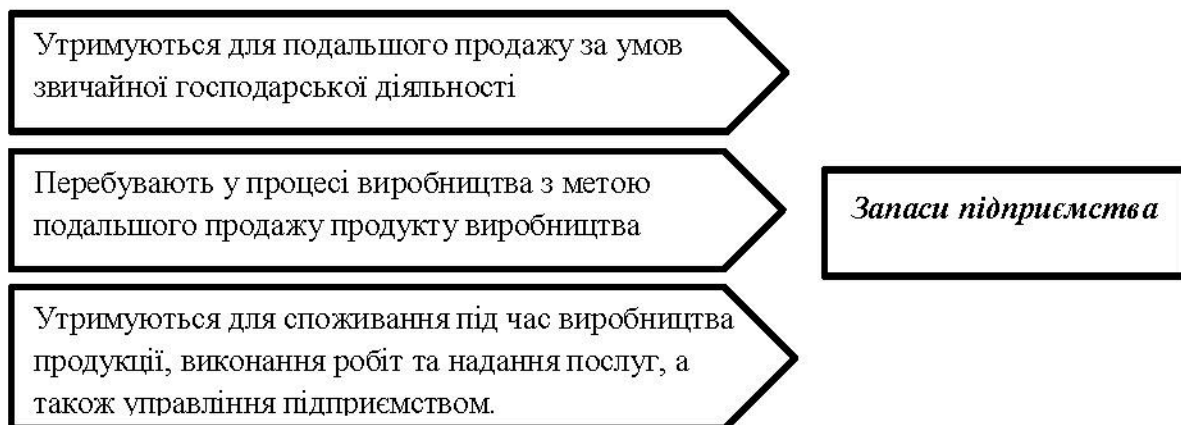

Рис. 1.1. Формування запасів [1, 2]

Тобто, запаси підприємства – це активи, які утримуються для подальшого задіяння в процесі виробництва або наступного продажу. Виходячи з цього, визнавати запаси активами можна тільки в тому випадку, якщо дотримуються такі стандартні, зазначені на рис.1.2. умови.

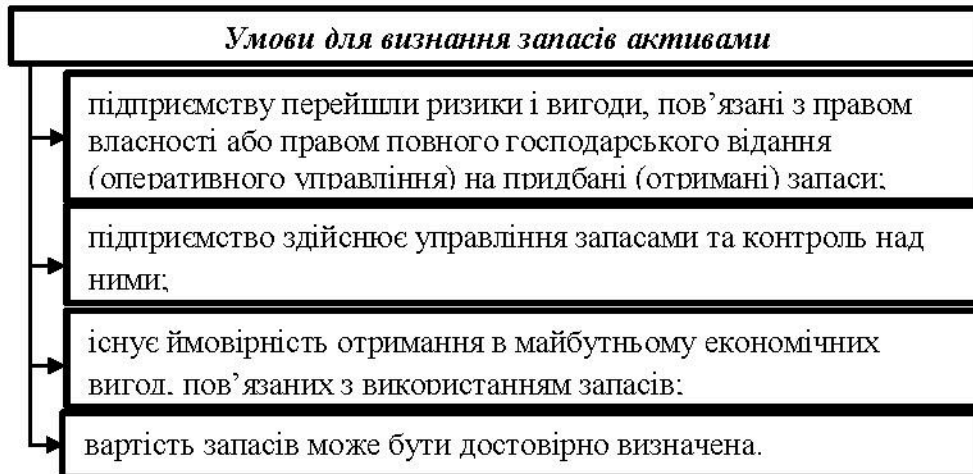

Рис.1.2. Умови для визнання запасів активами [1, 3]

Разом з тим, діяльність підприємства, стосовно запасів, здійснюється, згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [1], який визначає активи, як ресурси, контрольовані підприємством внаслідок минулих подій, використання яких в майбутньому призведе до отримання економічних вигод, внаслідок будь-якого використання такого запасу. Запаси повинні відповідати ознакам, зазначеним на рис.1.3.

Рис.1.3. Ознаки, яким повинні відповідати запаси підприємства [1]

Також, важливою особливістю запасів є те, що вони належать до **оборотних** активів. Іншими словами, запаси - це активи, які призначені для реалізації або споживання протягом 12 місяців з дати балансу чи протягом одного операційного циклу.

Для детального розгляду запасів звернемося до Класифікації запасів, що передбачає ділення запасів для цілей бухгалтерського обліку залежно від способу, яким вони отримані, та напрямку, в якому їх використовуватимуть. Класифікація запасів, згідно П(С)БО 9 «Запаси»[2] відображена на рис.1.4.

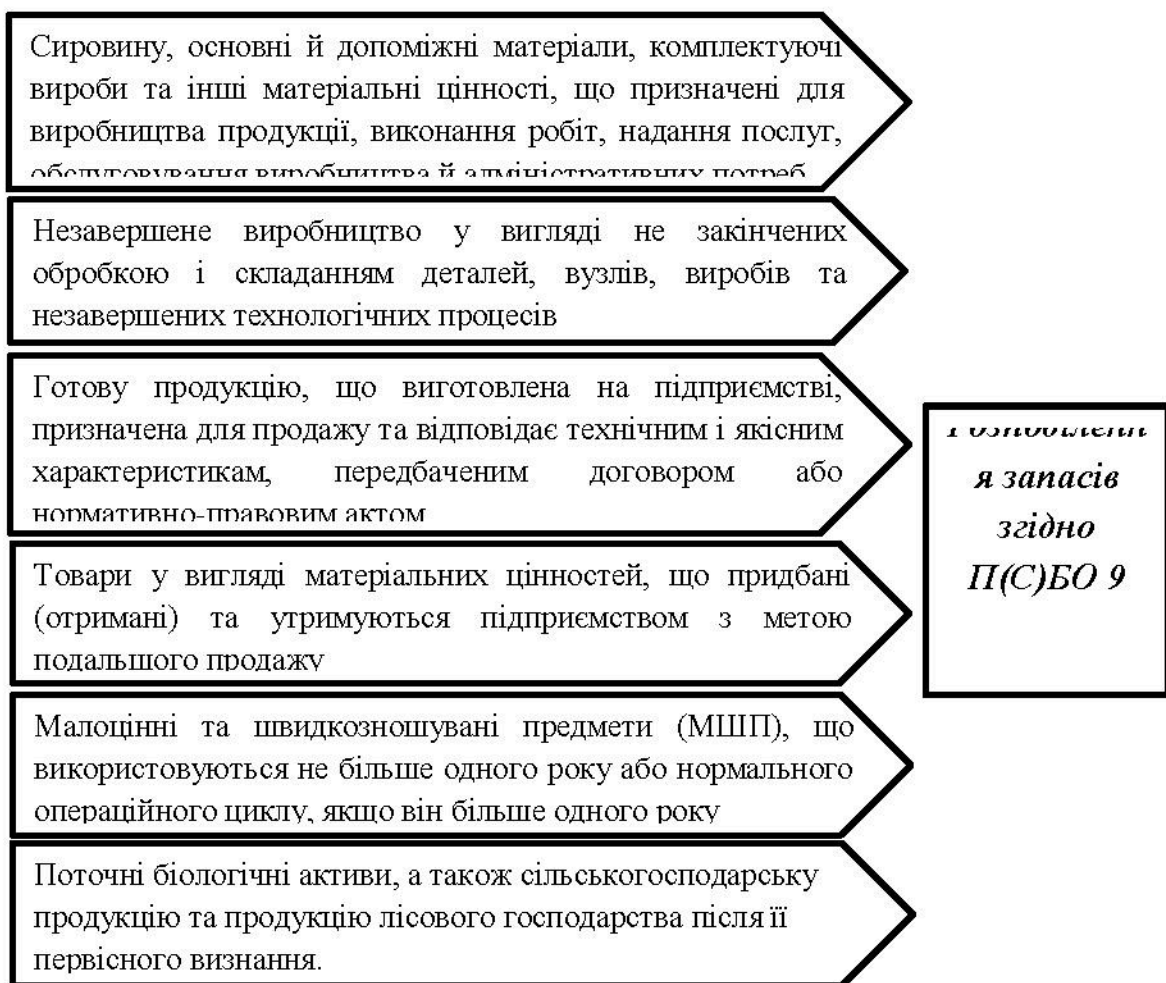

Рис.1.4. Класифікація запасів [2, 3]

Зокрема, детальнішу класифікацію запасів надає Інструкція [10]. Усі види запасів вона розподіляє за обліковими рахунками і субрахунками.

Також, на рис.1.5. відображено розподіл запасів, згідно економічної науки, відносно будь-якого учасника ринкових відносин, які необхідні в його господарській діяльності.

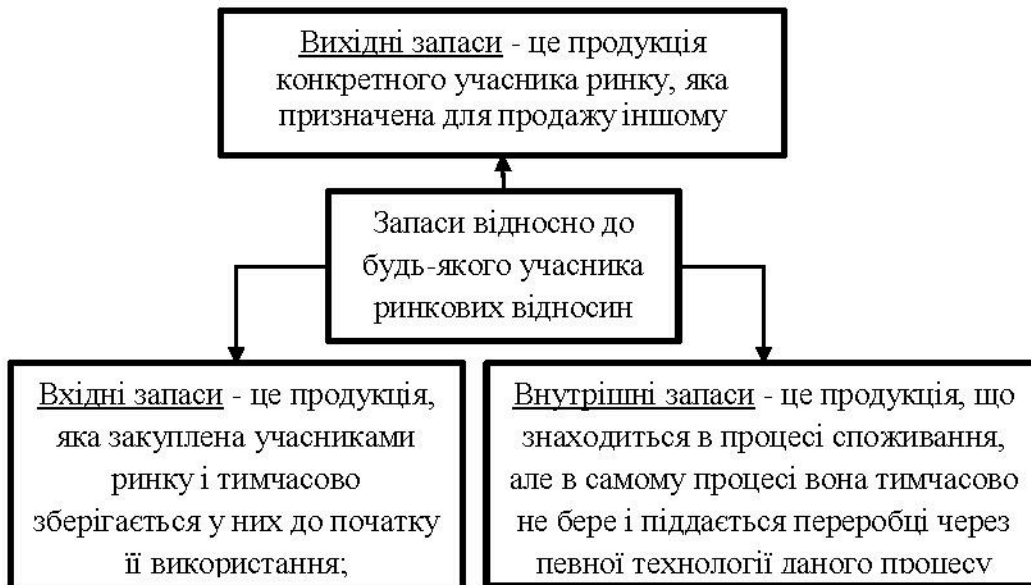

Рис.1.5. Розподілення запасів відносно учасника ринкових відносин

Запаси, що відпускаються рис.1.5., з точки зору бухгалтерського обліку, можна охарактеризувати, як готова продукція, що реалізується виробником або продавцем. Вхідні запаси в бухгалтерському обліку – це виробничі запаси, МПП. Внутрішні запаси – запаси, що задіяні у процесі виробництва. Задля розуміння економічної категорії «запаси» важливо розібратися, як запаси «потрапляють» на підприємство. В умовах ринку постачання запасів здійснюється різноманітними способами, які відображені на рис.1.6.

Рис.1.6. Способи постачання запасів на підприємство

Разом з тим, всі методи постачання запасів на підприємство мають свої особливості, переваги та недоліки, які необхідно враховувати з метою економії коштів підприємства і оптимізації часу при їх постачанні. Форму постачання матеріальних ресурсів підприємство обирає, виходячи з масштабів споживання ресурсів, кількості продукції, якості та ціни, технічної оснащеності, виробничої потужності.[4] Також, немаловажну роль відіграє метод оцінки запасів, яким слід приділити увагу. Кожен з них має свої переваги та недоліки, які аналізує бухгалтер при виборі методу оцінки при надходженні [2].

На момент передачі запасів у виробництво виникає проблема визначення вартості переданих, а потім спожитих виробничих запасів, величина яких вплине на вартість незавершеного виробництва та, в подальшому, і на суму поточних витрат на виробництво і реалізацію готової продукції. При розрахунках вартості запасів, які передаються у виробництво, підприємство може застосовувати один із п'яти методів оцінки, які визначені на рис.1.7. [4]. Втім, рішення про використання та прийняття певних методів оцінки приймається підприємством (бухгалтером) самостійно, спираючись на аналіз переваг та недоліків методів; про вибір зазначається у «Положенні про облікову політику».

Рис.1.7. Методи оцінки запасів на момент передачі у виробництво та продажу (списання)

Запаси, які оцінені за тим чи іншим методом, впливають на величину собівартості продукції та суму валових витрат підприємства за звітний період і, як наслідок, на суму прибутку для оподаткування, та на рівень бухгалтерського прибутку підприємства. Але виробництво (створення) запасів або утримання на складі, неможливо уявити без витрат. Наявність, виробництва запасів завжди поєднано з витратами. Витрати, які зазнає підприємство в такому випадку поділяються на фактичні та альтернативні відображені на рис.1.8.

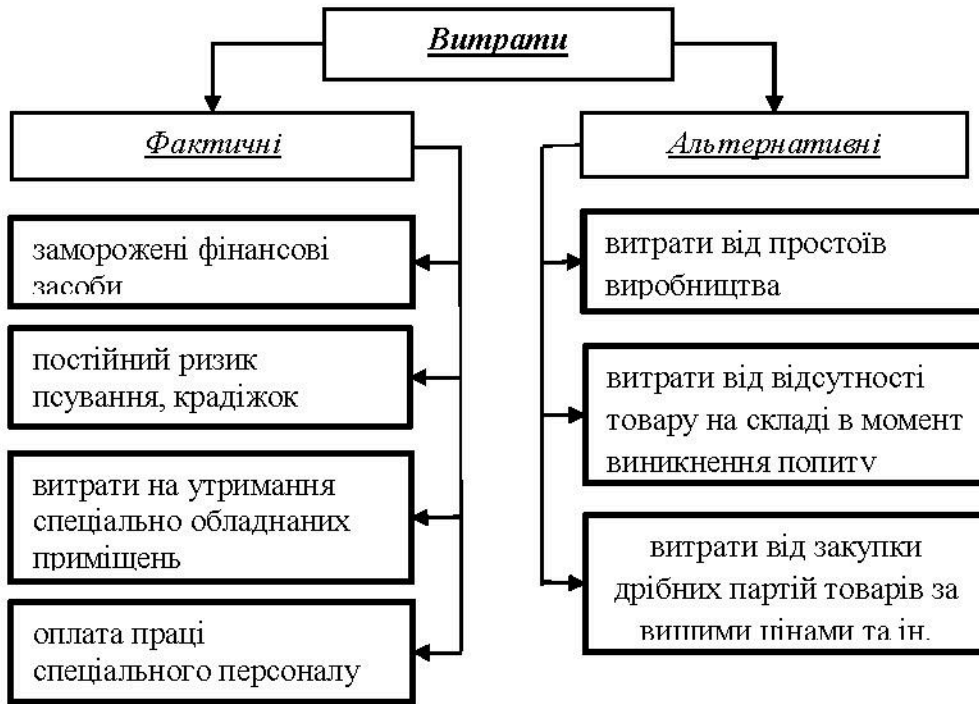

Рис.1.8. Характеристика фактичних та альтернативних витрат

Фактичні витрати, зазначені на рис. 1.8., пов'язані зі створенням і утриманням запасів. Наявність запасів – це витрати, але відсутність запасів – це також витрати, лише виражені в формі різних витрат. Отже, альтернативні витрати пов'язані з відсутністю запасів [6].

Таким чином, проаналізовано та систематизовано класифікацію запасів, з точки зору різних економічних категорій. Аналіз спеціальної літератури та огляд чинного законодавства дає змогу дійти висновку, що економічна сутність категорії «запаси» визначена законодавством. Запаси – оборотні активи, які призначені для реалізації або споживання протягом одного операційного циклу або протягом 12 місяців з дати балансу. Через те, що облік запасів налічує багато варіативних методів зі своїми перевагами та недоліками. Також, створення запасів або утримання їх на складі, призводить до появи витрат, які бувають фактичними та альтернативними, вони визначаються станом запасів або відсутністю їх.

1.2. Нормативно-правове регулювання обліку та контролю запасів

Розглянувши «запаси» як економічну категорію, варто звернути увагу на нормативне регулювання обліку запасів. Особливо важливу роль відіграє облік запасів, тому що завдяки їм саме і відбувається виготовлення продукції, яка надалі реалізується та принесе підприємству прибуток. Оскільки запаси обліковуються на рахунках бухгалтерського обліку як такі, що надійшли, доречним було б і обліковувати їх на пунктах зберігання, складах. Для цього потрібно здійснювати детальний контроль за наявністю всіх матеріальних цінностей. У зв'язку із цим, в сучасних умовах об'єктивно виникла необхідність перегляду існуючої практики організації обліку запасів.

Порядок бухгалтерського обліку запасів визначається різними суб'єктами в межах їх повноважень та представлені трьома рівнями, що будують систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів, яку можна зобразити у вигляді піраміди впливу нормативного регулювання. Також варто зазначити, що вертикаль, відображена на рис. 1.9., актуальна для підприємств, які ведуть облік згідно Міжнародним Стандартам Бухгалтерського Обліку (далі – МСБО) [32] та складають звітність згідно Міжнародним Стандартам Фінансової Звітності (далі – МСФЗ) [1, 31] підприємства, яке відносяться до публічних або великих, повинні перейти на застосування МСФЗ, цей перехід потрібно відобразити у «Положенні про облікову політику».

Рис.1.9. Рівні вертикального нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів

Детального розгляду потребують рівні вертикального нормативного регулювання, які зазначені на рис. 1.9., та визначення, якими законами, актами, рекомендаціями регулюється облік запасів на підприємстві. В табл.1.1. наведено перелік нормативного забезпечення бухгалтерського обліку запасів на різних рівнях.

Визначені в табл. 1.1 нормативні документи мають різний правовий статус із дотриманням положень нормативно-правових актів вищого рівня. Також, виконання нормативного забезпечення міжнародного рівня не вимагається у підприємствах, які не ведуть міжнародної діяльності. Переважна більшість підприємств здійснює облік, згідно державним стандартам, тому необхідно детально зупинитися на розгляді державних регулюючих нормативних документів. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про запаси підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначаються П(С)БО 9 «Запаси», але крім того, при організації обліку запасів, необхідно користуватись такими законодавчими та нормативними документами України, перелік яких наведений в табл. 1.2.

Таблиця 1.1

Перелік нормативного забезпечення бухгалтерського обліку запасів на різних рівнях

№ п/п	Назва рівню регулювання	Нормативні документи
1.	Міжнародний	МСБО 2 «Запаси»; МСБО 1 «Подання фінансових звітів»
2.	Державний	Податковий кодекс України, Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», П(С)БО 9 «Запаси», План рахунків бухгалтерського обліку, Інструкція про застосування Плану рахунків, Методичні рекомендації з обліку запасів
3.	Рівень підприємства	Положення про облікову політику, внутрішньо-розпорядчі документи та нормативи

[Складено за 1, 2, 8, 7, 9]

При огляді нормативно-правової бази неможливо не згадати МСБО, які визначають свої методи обліку запасів. Варто зазначити, що національні стандарти з обліку, були розроблені на основі міжнародних, з урахуванням національних особливостей економіки України, тому П(С)БО 9 «Запаси» має велику кількість спільних моментів з МСБО 2 «Запаси» [2, 11].

Таблиця 1.2

Нормативні документи з обліку запасів та сфери їх застосування

№ п/п	Законодавчий документи	Сфера регулювання запасів
1.	Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності, в т.ч. щодо запасів, порядок оформлення первинних документів та реєстрів бухгалтерського обліку, обов'язки підприємств в проведенні інвентаризації.
2.	Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, в тому числі при формуванні інформації про запаси.
3.	Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку	визначає коротку характеристику і призначення синтетичних рахунків і субрахунків класу 2 «Запаси», типову схему реєстрації та групування інформації про господарські операції.
4.	Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів	розкривають сукупний склад запасів для цілей бухгалтерського обліку: сировина основна та допоміжна, матеріали, паливо, запасні частини, МШП, готова продукція, товари у вигляді матеріальних цінностей, що призначені для перепродажу, поточні біологічні активи.

[Складено за 1, 8, 9, 10]

Підсумовуючи огляд нормативного забезпечення обліку та контролю запасів, який наведений в табл. 1.2, слід зазначити, що порядок бухгалтерського обліку запасів визначається різними суб'єктами в межах їх повноважень, які сформовані у вертикальну систему нормативного регулювання бухгалтерського

обліку запасів. Отже, регулювання на самому підприємстві здійснюється Положенням про облікову політику; державне регулювання здійснюється Податковою службою з допомогою ряду інструментів, найголовнішими з яких є – Податковий Кодекс та П(С)БО 9 «Запаси». Якщо підприємство емітент цінних паперів, публічне або вважається великим, нормативне регулювання здійснюється використовуючи МСБО 2 «Запаси».

1.3. Аналіз фінансово-господарської діяльності підрозділу ТОВ «Інтерпайп Україна», ПАТ «Інтерпайп НТЗ»

Товариство з Обмеженою Відповідальністю «Інтерпайп Україна» є утримувачем акцій Приватного Акціонерного Товариства «Інтерпайп НТЗ». Функція холдингу, стосовно своїх підпорядкованих об'єднань – здійснення посередництва між готовою продукцією та покупцем (замовником). ТОВ «Інтерпайп Україна» не має запасів, бо не здійснює виробничу діяльність, тому дослідженню підлягає діяльність ПАТ «Інтерпайп НТЗ».

Отже, ПАТ «Інтерпайп НТЗ» (далі – Товариство) – це найбільший в південно-східній частині Європи виробник і постачальник сталевих труб широкого спектру застосування. До складу заводу входять 3 виробничі цехи з випуску сталевих труб. Застосування нових методів управління заводом, розширення сортаменту продукції із застосуванням нових технологій та модернізації устаткування. Розглянемо як і якими відомствами здійснюється управління Товариством і контроль за його діяльністю. Згідно з Статутом Товариства, діяльність керується вертикально управління, яка відображена в табл. 1.3. Детально розглянемо функції кожного з органу правління та їх діяльність, згідно Статуту Товариства табл.1.3. (ДОДАТОК Е) Злагоджена робота всіх виконавчих органів Товариства, визначених в табл. 1.3, формує направлену діяльність на виконання стратегії, які направлені на виконання мети підприємства.

Таблиця 1.3

Вертикаль керуючих органів Товариства та їх функції.

№ п/п	Назва органу	Категорія	Функції органу
1.	Загальні збори	Вищий орган	Можуть вирішувати будь-які питання діяльності Товариства, крім тих, що віднесені до виключної компетенції Наглядової ради законодавством або Статутом Товариства.
2.	Наглядова рада	Колегіальний орган	Здійснює захист прав акціонерів Товариства, в межах компетенції, визначеної Статутом та законодавством, здійснює управління Товариством, а також контролює та регулює діяльність Правління Товариства. До складу Наглядової ради входять Голова, заступник Голови та члени Наглядової ради.
3.	Правління	Колегіальний виконавчий орган	Здійснює управління його поточною діяльністю. До складу Правління входять Голова Правління, заступник Голови та члени Правління.
4.	Ревізійна комісія	-	Діє на підставі Статуту Товариства.

[Складено за ДОДАТОК Е]

Стратегічною ціллю Товариства в області якості є досягнення лідируючого положення на ринках з виробництва високоякісної продукції. Основними напрямками є впровадження у виробництво нових розробок, модернізація обладнання та розширення сортаменту продукції. Доцільно для дослідження можливостей, загроз, слабких та сильних сторін діяльності Товариства використати SWOT-аналіз, який зазначений на рис. 1.10.

Дослідивши діяльність Товариства за допомогою SWOT-аналізу рис.1.10, згрупувавши отримані результати, можна зробити висновок, що Товариство переважно займає лідируюче положення на ринку України з виробництва труб високої якості, чим зобов'язані модернізації обладнання та впровадженню новітніх розробок. Слабкі сторони; зловживання холдингу «Інтерпайп Україна» монопольним становищем. Прикладом є торги у 2018 році, коли ТОВ «Інтерпайп Україна» стало переможцем всіх процедур. На компанію накладено

покарання у вигляді штрафу, також, рішення Комітету позбавляє порушників права участі в публічних закупівлях на 3 роки. [12]. Що, звичайно, негативно відобразиться на діяльності Товариства.

<u>Сильні сторони</u>	<u>Слабкі сторони</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Висока якість товарної продукції - Лідируюче положення на ринку України - Впровадження нових розробок - Модернізоване обладнання 	<ul style="list-style-type: none"> - Погане відстеження процесу виконання стратегії - Зловживання ТОВ «Інтерпайп Україна» монопольним становищем на ринку - Невизначений імідж Товариства
SWOT-аналіз ПАТ ІНТЕРПАЙП НТЗ	
<u>Можливості</u>	<u>Загрози</u>
<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення ринкової частки товариства на ринку за рахунок створення нової продукції - Розширення сортаменту продукції 	<ul style="list-style-type: none"> - Збільшення тарифів для промислових підприємств - Повільне зростання ринку трубопрокату - Неприятливе законодавче поле для діяльності Товариства

Рис. 1.10. SWOT-аналіз ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ»

Але поки товариство збільшує ринкову частку продукції на ринку за рахунок створення нової пропозиції та розширення сортаменту; перелік продукції, що виготовляється неухильно росте. Загрозами для Товариства можна зазначити збільшення тарифів для промислових підприємств [13]. Підвищення призведе до збільшення собівартості продукції на всіх рівнях виробництва, що відбудеться на фоні повільного росту ринку трубопрокату.

Обсяг реалізації продукції відображен в табл 1.4, підвищення її якості безпосередньо впливають на величину витрат, прибуток і рентабельність підприємства. Частка реалізації продукції підприємства по регіонах дальнього і ближнього зарубіжжя за 2019 рік склала 46,0%. Порівняно з 2018 роком, яка склала 54,3% (ДОДАТОК Б).

Таблиця 1.4

Обсяг реалізації товарів за 2019 рік в порівнянні з 2018 роком

Дохід від реалізації	Сумма за 2019, тис.грн	Сума за 2018, тис. грн.	Темп зростання, %	Питома вага у 2019, %	Питома вага у 2018, %
Разом чистий дохід (виручка)	13 672 391	11 399 559	20	-	-
Дохід від реалізації товарів на внутрішньому ринку України	9 012 547	9 786 616	-8	66	86
Дохід від реалізації товарів на експорт	4 010 628	901 287	445	29	8
Дохід від реалізації робіт та послуг	649 216	711 657	-9	5	6

[Складено за Б]

Дослідивши дані, які наведені в табл.1.4., можна зазначити, що загальна сума чистого доходу від реалізації товарів та послуг за 2019 рік, в порівнянні з попереднім роком, збільшилась на 20% та склала 13 672 млн. грн. Товариство, у 2019 році, скоротило продажі товарів на внутрішньому ринку України на 8%, в порівнянні з попереднім роком та збільшила обсяги експорту на 345%, при цьому частка експорту в структурі реалізації значно збільшилась до 29% у 2019 р. з 8% у 2018 р., тоді як частка реалізації на внутрішньому ринку зменшилась до 66% з 86%. (ДОДАТОК Б). Отже, дані обсягу виробництва відповідають стратегії розвитку Товариства в пункті розвитку експортних стосунків з країнами Європи. Для загального аналізу ефективності діяльності Товариства згрупуємо дані зі Звіту про фінансові результати за 2017- 2019 роки в табл. 1.5. (ДОДАТКИ Б, С) Відобразимо підсумовані економічні показники діяльності, отримані з Балансів на діаграмі рис.1.11.

Таблиця 1.5

Основні економічні показники діяльності Товариства (тис. грн.)

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	5 052 242	10 423 283	13 664 542	14 624 632
Собівартість реалізованої продукції	4 291 563	8 072 886	10 408 619	9 584 769
Адміністративні витрати	313 210	331 945	280 021	308 259
Прибуток від операційної діяльності	(780 925)	866 839	3 674 381	1 923 070

[Складено за Б, С]

Рис.1.11. Основні економічні показники діяльності підприємства

З даних, наведених у табл.1.5. та відображених на діаграмі рис. 1.11, можна зробити такі висновки: сума чистого доходу від реалізації продукції за період 2016-2019 років збільшився на 180%. Собівартість реалізованої продукції збільшилась на 120% за той же період. Прибуток від операційної діяльності з показника від'ємного значення в 2016 році (780 млн. грн) виріс на 471% у 2018 році (3 674 млн. грн) та знизився на 52,3% у 2019 році.

Аналіз показників фінансового стану Товариства включає в себе аналіз ліквідності підприємства, який передбачає два етапи:

1. складання ліквідності Балансу;
2. розрахунок та аналіз основних показників ліквідності.

Ліквідність Балансу (Форми №1) — це рівень покриття зобов'язань Товариства його активами, строк перетворення яких на гроші відповідає строкам погашення зобов'язань.

Здійснивши розподіл активів і пасивів на групи, відносно їх рівня ліквідності, аналіз потребує звернення до Балансу, де і знаходяться дані, для аналізу (ДОДАТОК А, Р). Результати аналізу надано в табл.1.7.

Таблиця 1.7

Дані для аналізу ліквідності балансу, млн.грн

Ранжування активів балансу	Роки		Відхилення, %	Ранжування пасивів балансу	Роки		Відхилення, %
	2019 р.	2018 р.			2019 р.	2018 р.	
Високоліквідні активи (A ₁)	2 194	976	22,3	Найтерміновіші зобов'язання (П ₁)	1 612	1 802	45,0
Швидколіквідні активи (A ₂)	12 958	5 541	133,9	Короткостроков і пасиви (П ₂)	10 954	6 942	57,8
Повільноліквідні активи (A ₃)	3 630	1 850	98,2	Довгострокові пасиви (П ₃)	2 460	1 055	133,2
Важколіквідні активи (A ₄)	4 715	4 491	17,9	Постійні пасиви (П ₄)	4 677	4 113	13,5

[Складено за А, Н]

Для аналізу ліквідності Балансу Товариства необхідно зіставити дані з табл. 1.7. за групами активів і зобов'язань. Баланс вважається ліквідним за умови дотримання співвідношень між групами активів та зобов'язань:

$$1.A_1 \geq П_1$$

$$2.A_2 \geq П_2$$

$$3.A_3 \geq П_3$$

$$4.A_4 \leq П_4$$

Таким чином зіставивши дані для визначення ліквідності Балансу за групами між собою, отримаємо:

$$1.A_1 \geq П_1$$

$$2.A_2 \geq П_2$$

$$3.A_3 \geq П_3$$

$$4.A_4 \leq П_4$$

1. Відповідність результату нормативному свідчить про платоспроможність Товариства протягом 2018-2019 рр. Товариство має достатньо високоліквідних активів для покриття найтерміновіших зобов'язань.

2. Результат відповідає нормативу, а це означає, що вартість швидколіквідних активів вища за коротстрокові зобов'язання. Це відношення зберігається протягом 2018-2019 рр.

3. Нерівність повільноліквідних активів та довгострокових зобов'язань, яка зберігається протягом 2018-2019 рр. Говорить про те, що в майбутньому при своєчасне надходження грошових коштів від продажу та платежів Товариство може бути платоспроможним.

4. Виконання цієї умови свідчить про дотримання мінімальної фінансової стійкості організації, наявності у неї власних оборотних коштів.

Також розгляду потребують показники фінансового стану, які Товариство визнає найповнішими для оцінки фінансового стану, наведені на в табл 1.8. (ДОДАТОК А, Н, П).

Таблиця 1.8

Коефіцієнти аналізу фінансового стану.

Назва	Формула	Оптимальне значення	2019 р.	2018 р.	Відхилення 2019 р. від 2018 р.
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{кзк} = Z_k / Z_{овк}$ Z_k – залучений капітал $Z_{овк}$ – Загальний обсяг використаного капіталу	0,4 - 0,6	0,79	0,88	0,09
Коефіцієнт поточної ліквідності	$K = O / K_n$ O – оборотні кошти товариства K_n – корострокові зобов'язання	0,5-1 і вище	1,2	0,89	0,31
Коефіцієнт валового прибутку	$K_{вп} = ВП / O_n$ $ВП$ – валовий прибуток O_n – обсяги продажу	0,5-1	0,34	0,2	0,06

[Складено за додаток А, Б, Р]

Аналізуючи коефіцієнти фінансового стану Товариства можна визначити, що коефіцієнт концентрації залученого капіталу за 2019 рік – 0,79, зменшився на 0,09% порівняно з 2018 роком – 0,88 . Відхилення від нормативного значення свідчить про високий рівень «левереджа», але хоча це і свідчить про високий рівень фінансових ризиків, використання залучених позикового капіталу дозволяє забезпечувати економічний ріст. Також, можна зазначити, що коефіцієнт поточної ліквідності збільшився на 0,31 у 2019 році, порівняно з 2018 роком. Збільшення цього показника свідчить про зростання платоспроможності Товариства (оборотних активів достатньо для того, щоб відповісти за поточними зобов'язаннями). Коефіцієнт валового прибутку

збільшився в 2019 році, порівняно з 2018 роком, але все одно не в межах нормативного значення, це було помітно і на рис. 1.11. В даний час існує безліч причин, які можуть вплинути на валовий прибуток Товариства; це і нестабільне економічне положення в країні, і коливання курсу гривні, тощо.

Окрім того, існує ще один варіант визначити абсолютну ліквідність:

(1.1)

$$K_{3.1} = \frac{A_1 + A_2 + A_3 + A_4}{P_1 + P_2 + P_3 + P_3} \geq 1 \leq 2$$

де $K_{3.1}$ – коефіцієнт ліквідності;

A_i – актив згідно ранжування;

P_i – пасив згідно ранжування.

Використовуючи формулу 1.1, отримуємо такі результати: коефіцієнт абсолютної ліквідності становить – 1,5 у 2018 році та – 1,1 у 2019 році. Відхилення – 0,4. Незважаючи на невелике зниження коефіцієнта у 2019 році, його значення залишається доволі великим, це свідчить про те, що частку короткострокових зобов'язань Товариство може погасити найближчим часом, не чекаючи оплати дебіторської заборгованості й реалізації інших активів. За 2019 рік активи Товариства, в порівнянні з початком року, збільшилися на 2,8 млрд.грн. –15% (ДОДАТОК А). Основне збільшення відбулося за рахунок зростання необоротних активів, запасів та інших оборотних активів.

Структури дебіторської заборгованості наведена в табл. 1.9. потрібна для аналізу дебіторської заборгованості.

Таблиця 1.9

Структура дебіторської заборгованості

Дебіторська заборгованість	сума, тис.грн.		темп зростання,	питома вага, %	
	2019 рік	2018 рік		2019	2018 рік

			%	рік	
Всього	13 658 332	13 634 483	1		
За товари, роботи, послуги	12 958 425	12 651 272	2	95	93
З бюджетом	101 079	219 453	-54	1	2
За авансами	548 800	605 824	-1	4	4
Інша заборгованість	50 028	157 934	-68	0	1

[Складено за Г, С]

Дебіторська заборгованість за 2019 рік практично не змінилась і склала на січень 2020 року 13,7 млрд.грн. Найбільшу питому вагу (95%) в структурі дебіторської заборгованості займає заборгованість за товари, роботи, послуги. За звітний період вона збільшилася на 2%. Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на 01.2019 року зменшилася на 54 % і склала 101 млн.грн. Заборгованість за виданими авансами, за аналізований період, зменшилася на 1 % або на 57,0 млн.грн. Також зменшилася інша заборгованість (на 68 %) і склала 50 млн.грн. Аналіз дебіторської заборгованості використовуючи коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості :

(1.2)

$$K_{\text{лдіз}} = \frac{A_2}{\Pi_1 + \Pi_2};$$

Згідно формули 1.2 коефіцієнт ліквідності дебіторської заборгованості у 2019 році – 0,78, у 2018 – 0,62. Відхилення становить 0,16. Розрахунок цього коефіцієнту демонструє, якою мірою очікуванні надходження від дебіторів будуть використані для погашення короткострокових зобов'язань.

Таблиця 1.10

Структура зобов'язань

Кредиторська заборгованість	сума, тис.грн		темп зростання, %	питома вага, %	
	2019	2018		2019	2018

Всього	16 027 101	17 956 096	-10		
За товари, роботи, послуги	1 101 256	1 814 589	-40	6	10
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	3 197 637	5 626 666	-43	19	31

Продовження табл. 1.10

Довгострокові зобов'язання	2 460 156	511 829	381	15	3
Короткострокові кредити банків	-	415 324	-100	0	2
З бюджетом	196 643	24 606	699	1	0
Зі страхування	9 523	8 645	10	0	0
З оплати праці	37 661	33 444	13	0	0
За авансами	6 284 054	6 986 775	-10	43	39
Поточне забезпечення	333 845	331 907	1	2	2
Інша заборгованість	2 406 326	2 202 311	9	14	12

[Складено за П]

Згідно даним з табл. 1.10. за 2019 рік зменшилася сума кредиторської заборгованості на 10 %, в т.ч. за товари, роботи, послуги на 713 млн.грн (на 40 %), питома вага у 2019 р. відносно 2018 р. знизилась на 4 %. Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями зменшилась на 2 429 млрд.грн (на 43%). Довгострокові зобов'язання Товариства збільшились на 1 948 млрд.грн, у т.ч. заборгованість бюджету збільшилась на 172 млн.грн., (на 699%). За звітний період кредиторська заборгованість за отриманими авансами зменшилася на 10 %. За рік суттєво змінилася структура зобов'язань. Зменшилась питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги на 01.01.2020 року на 4%, у порівнянні з 01.01.2019 року. В той же час, збільшились питома вага довгострокових зобов'язань та зменшилася питома вага поточної заборгованості по довгостроковим зобов'язанням.

В завершенні аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей можна спроектувати динаміку обсягів кредиторської та дебіторської заборгованостей, використовуючи дані Балансів 2018-2019 років рис 1.12. (ДОДАТКИ А, Г, Д, Н, П.)

Рис.1.12. Динаміка обсягів заборгованостей Товариства

Отже, дослідивши дані Балансів, показники дебіторської заборгованості мають тенденцію до збільшення у 2019 році (13 658 млн.грн. порівняно з 2017 роком (11 052 млн.грн), кредиторська заборгованість має тенденцію до зниження у 2019 році (16 027 млн.грн., порівняно з 2018 роком (17 956 млн.грн). Одним з можливих варіантів наслідків збільшення дебіторської заборгованості проти кредиторської, може бути неплатоспроможності покупців.

Одним із найважливіших показників ефективності діяльності підприємства, вважається рентабельність. Розглянемо головні показники, які відображать ефективність роботи Товариства табл. 1.13, використовуючи показники зазначені в Формі №1 та Формі №2 (ДОДАТКИ А, Б)

Розрахувавши показники рентабельності, які зазначені в табл. 1.11. з використанням Форма №2 та Форма №1, можна зробити такі висновки про діяльність Товариства:

Таблиця 1.11

Показники рентабельності

Назва показника	Формула	Значення	2019 рік	2018 рік	Відхилення
Загальний рівень рентабельності підприємства	$P = \frac{ВП}{C} \times 100\%$	<i>ВП</i> - валовий прибуток підприємства, грн.; <i>C</i> - загальна виробнича собівартість, грн	52,58	31,28	-21,30
Рентабельність виробничих фондів	$P = \frac{ВП}{ОФ} \times 100\%$	<i>ОФ</i> - вартість виробничих фондів, грн.	85,67	62,79	-22,89
Рентабельність оборотних активів	$P = \frac{ВП}{A} \times 100\%$	<i>A</i> - середня сума обор. активів балансу підприємства, грн.	30,38	20,89	-9,49
Рентабельність власного (акціонерного) капіталу	$P = \frac{ЧП}{ВК} \times 100\%$	<i>ЧП</i> - чистий прибуток підприємства, грн.; <i>ВК</i> - сума власного капіталу, грн.	76,16	92,35	-16,19
Рентабельність продукції	$P = \frac{ВП}{СТП} \times 100\%$	<i>СТП</i> - повна собівартість товарної реалізованої продукції, грн.; <i>ВП</i> - обсяг реалізованої продукції, грн.	52,58	31,28	-21,30

[Складено за А, Б]

Загальний рівень рентабельності, який відображає економічну ефективність господарської діяльності, демонструє тенденцію на зріст у 2019 році – 52,58%, порівняно з 2018 роком, коли рівень рентабельності складав 31,28%. Відхилення – 21,30%. Рентабельність виробничих фондів показник, враховує тільки продуктивні активи, тобто ті, які приймають участь у виробничому процесі. У 2019 році показник склав 85,65% порівняно з 2018 р. – 62,79%; тобто, виріс на 22,89%. Зріст демонструє на більш ефективне використання активів, що приймають участь в формуванні доходу. Коефіцієнт рентабельності оборотних активів у 2019 р. склав 30,38%, що на 9,49% більше

ніж у 2018 р. (20,89%). Це пов'язано з оптимізацією структури активів, що дозволило скоротити їх обсяг і підвищити рівень рентабельності. Коефіцієнт рентабельності власного (акціонерного) капіталу у 2019 р. – 76,19% , що на 16,19% менше ніж у 2018 р. – 92,35%. Показники демонструють відносне зменшення чистого прибутку, що генерується на ту ж суму капіталу. Тенденція зменшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу означає зниження здатності компанії генерувати прибуток власникам. Показник рентабельності продукції показує прибутковість, яка вказує на обсяг чистого прибутку, який генерує кожна гривня продажів у 2019 р. – 52,58%; у 2018 р.— 31,28%, відхилення – 31,30%. Високе значення говорить про сильне ринкове положення (цінність товарів), яке досягнули завдяки оптимізації витрат на маркетингові комунікації.

Висновок за розділом 1

Проаналізовано та систематизовано класифікацію запасів з точки зору різних економічних категорій, здійснивши аналіз літератури та огляд чинного бухгалтерського законодавства дає змогу дійти висновку, що економічна сутність категорії «запаси» визначена законодавством, як оборотні активи, які призначені для реалізації або споживання протягом одного операційного циклу. Порядок бухгалтерського обліку запасів визначається різними суб'єктами в межах їх повноважень, які сформовані у вертикальну систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів.

Регулювання на самому підприємстві здійснюється Положенням про облікову політику; державне регулювання здійснює Податковою службою. Якщо підприємство емітент цінних паперів, публічне або вважається великим, нормативне регулювання здійснює використовуючи МСБО 2 «Запаси» та МСФЗ. SWOT – аналіз продемонстрував сильні та слабкі сторони, можливості та загрози Товариства. Аналіз показників фінансового стану, таких як,

загальний рівень рентабельності, який відображає економічну ефективність господарської діяльності демонструє тенденцію на ріст.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ І МЕТОДИКА ОБЛІКУ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», ЯКЕ ВХОДИТЬ ДО ОБ'ЄДНАННЯ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА»

2.1 Організація облікового процесу на підприємстві ПАТ «Інтерпайп НТЗ», яке входить до холдингу «Інтерпайп Україна»

Виробничі запаси є найбільш значною та важливою частиною активів підприємств усіх можливих форм власності та галузей економіки, які займаються виробничо-господарською діяльністю. Вони займають особливе місце у складі майна та домінуючі позиції у структурі витрат підприємств різних сфер діяльності. Тому коректний облік і контроль процесів, пов'язаних з запасами, один з найважливіших розділів облікової політики.[15]

Аналіз організації обліку запасів слід розпочинати з розбору облікової політики, оскільки вдало сформована політика обліку надає можливість для формування та надання вчасної та достовірної інформації з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Товариство здійснює облік, згідно МСБО та МСФЗ, принципи яких відображені в обліковій політиці. Для автоматизації господарських процесів та задля підвищення загальної продуктивності Товариства за рахунок зменшення «ручних» операцій і акумуляції даних та упорядкування внутрішніх процесів у 2011 році, Керівництвом було прийняте рішення перейти на єдину корпоративну програму, яка була виготовлена на замовлення. Підрозділом цієї програми користуються всі товариства, які входять до холдингу «Інтерпайп Україна». Корпоративна програма розроблена для накопичення, зосередження, зберігання, аналізування та складання інформаційних даних, має назву

«EnterpipeONE», програма, яка використовується Товариством називається «EnterpipeNTZ».

Розглянемо всебічно зазначені в обліковій політиці принципи обліку і контролю запасів.

Насамперед, треба визначити, що Товариство визнає запасами тільки ті активи, використання яких у майбутньому ймовірно принесе економічні вигоди, пов'язані з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена.

Вибір методу оцінки запасів на всіх етапах є дуже важливим для формування облікової політики, через те, що впливає на декілька аспектів діяльності, такі як: процес збереження запасів, формування витрат, фінансовий результат Товариства. Отже, Товариство зазначило такі методи оцінки на таких етапах руху в Наказі про облікову політику.

Оцінка запасів здійснюється Товариством на трьох етапах руху запасів у виробничому циклі підприємства, зазначених на рис.2.1.

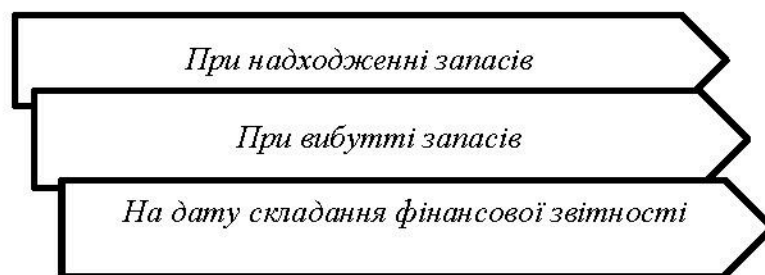

Рис. 2.1. Три етапи руху запасів у виробничому циклі Товариства

Також, придбані (отримані) або вироблені запаси зараховуються на баланс за первісною вартістю. Первісна вартість запасів формується з частей зазначених на рис. 2.2.

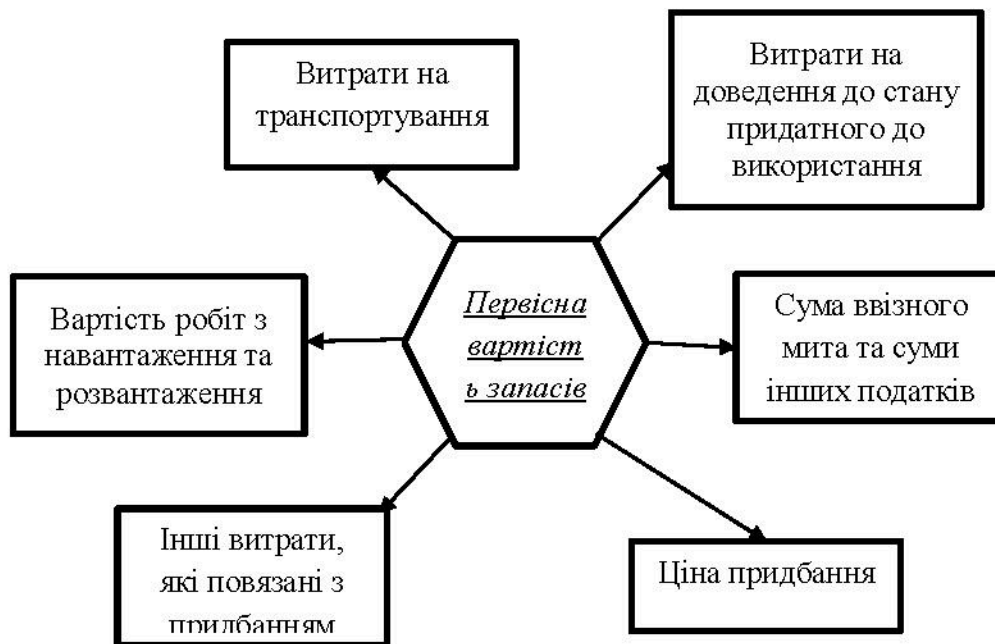

Рис. 2.2. Формування первісної вартості згідно обліковій політиці Товариства

Аналізуючи рис. 2.2. можна сказати, що первісна вартість запасів з шести пунктів: Витрати на транспортування або транспортно – заготівельні витрати (далі – ТЗВ), розцінюються тільки ті витрати, що здійснені покупцем товарів при їх доставці від постачальників на підприємство. ТЗВ включають в себе: заготівлю товарів; оплату тарифів за вантажно – розвантажувальні роботи; оплату тарифів (фрахту) за транспортування запасів усіма видами транспорту до місця їх використання; страхування ризиків транспортування запасів. Витрати на доведення до стану придатного до використання – це витрати пов'язані з доведенням запасів до стану, в якому вони придатні для використання у запланованих цілях. До таких витрат, зокрема, належать прямі матеріальні

витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати Товариства на доопрацювання і підвищення якісно технічних характеристик запасів [15]. До первісної вартості запасів, згідно принципів облікової політики підприємства не включаються витрати, які зазначені на рис. 2.3.

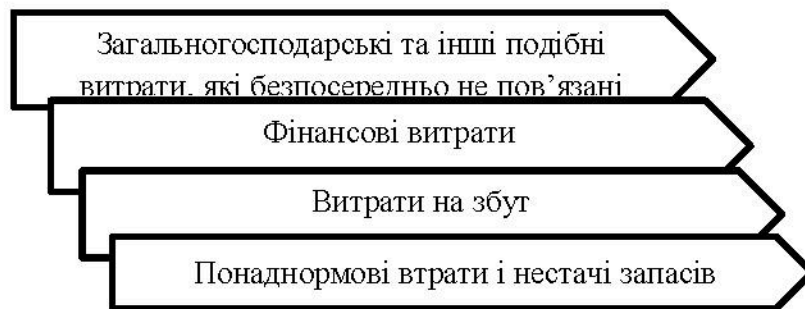

Рис.2.3. Витрати, які не включають до первісної вартості

Також розглянемо умови відпуску запасів у виробництво, продажу та іншому вибутті оцінку проводити за методом ФІФО. Оцінка вибуття запасів, яких для незавершеного виробництва, напівфабрикатів та готової продукції здійснюється за методом середньозваженої собівартості.

На дату складання балансу в бухгалтерському обліку підприємства запаси відображаються за найменшою з двох оцінок: за собівартістю чи чистою вартістю реалізації. Чистою вартістю реалізації запасів Товариство називає очікувану ціну реалізації запасів в умовах звичайної діяльності за вирахуванням очікуваних витрат на завершення їх виробництва і реалізацію. Умови відображення запасів за чистою вартістю реалізації на дату балансу зазначені на рис.2.4. Також, оцінка вартості запасів здійснюється шляхом створення резерву (забезпечення) знецінення запасів. Нарахування резерву здійснюється на кінець кожного звітного періоду, виходячи з оцінки чистої вартості

реалізації. Для цілей аналізу наявності знецінення запасів вони поділяються на дві категорії, відображені на рис. 2.5.

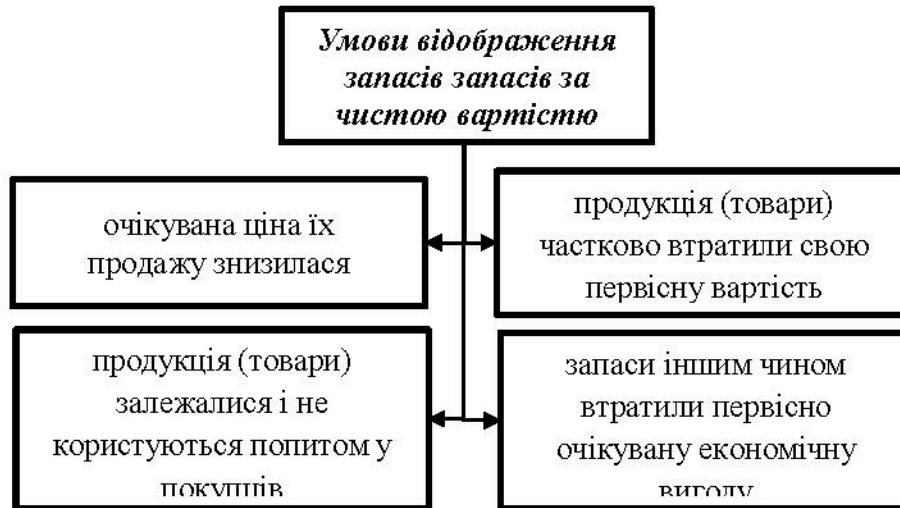

Рис.2.4. Умови відображення запасів за чистою вартістю реалізації

Рис.2.5. Категорії запасів для знецінення, які використовує Товариство

Зазначені на рис 2.5. Категорія 1 – прайс-листи, тарифи, економічні огляди, дані аукціонів, тощо. При цьому враховуються події після звітної дати, які надають додаткову інформацію про умови, які існували на кінець звітного періоду. У разі отримання інформації про реалізацію (чи майбутню реалізацію) запасів по ціні нижче собівартості, такі запаси знецінюються до чистої вартості реалізації на дату балансу. Категорія 2 – товарно-матеріальних цінностей, що підлягають уцінці за категоріями паливно-мастильних матеріалів, проволоки, заготовки та лому, а також проведенням їх уцінки.

Також, Товариством визначено, що чиста вартість реалізації сировини та матеріалів, які використовуються в процесі виробництва готової продукції, базується на ринковій ціні реалізації цієї готової продукції. Якщо на дату складання фінансової звітності собівартість запасів перевищує чисту вартість реалізації, Товариство здійснює знецінення запасів. Знецінення запасів визначається за кожним номенклатурним номером (ДОДАТОК В)

Щодо інвентаризації запасів Товариства в обліковій політиці зазначено, що здійснення інвентаризації проводиться раз на рік (заплановано) перед складанням річної фінансової звітності, або у разі зміни матеріально відповідальної особи, при встановленні фактів крадіжок, псування цінностей, згідно судовому рішенню, у разі ліквідації Товариства та інших. Процедура інвентаризації запасів Товариства регулюється Положенням про інвентаризацію активів та зобов'язань [16].

2.2 Методика обліку запасів на виробничому підприємстві.

Одною з декількох проблем обліку та контролю запасів Товариства є обов'язок оформлення великої кількості різноманітних первинних документів на різних стадіях руху запасів. Без використання ERP-системи важко забезпечити своєчасне документальне оформлення руху запасів, також контроль за своєчасним і повним оприбуткуванням та збереженням на складах

або у місцях зберігання запасів. Згідно до рекомендаціям, зазначеним у наказі про методичні рекомендації [9].

Проаналізувавши принципи облікової політики Товариства, які пов'язані з запасами, можна розробити загальну технологію організації бухгалтерського обліку з урахуванням специфіки суб'єкта господарювання, яку можна розглядати як єдиний процес організації бухгалтерського обліку, що утворюється сукупністю взаємопов'язаних операцій відображених на рис. 2.6 .

Рис.2.6. Схема організації обліку запасів, згідно принципів облікової політики

Таким чином, для повного розуміння методики обліку наявності та руху запасів розіб'ємо підпорядкованість та призначення документів на чотири блоки відображені на рис. 2.7. Є декілька умов виникнення запасів: надходження – запаси можуть бути придбані за грошові кошти в іноземній валюті або національній, отримані в обмін на інші активи або безоплатно,

внесені до статутного капіталу. Друга можливість появи запасів – виробництво. Товариство самостійно виробляє запаси за рахунок власної вертикальної інтеграції, тобто Товариство добуває сировину для виробництва запасів, потім виробляє запаси, а згодом використовує їх для виготовлення продукції.

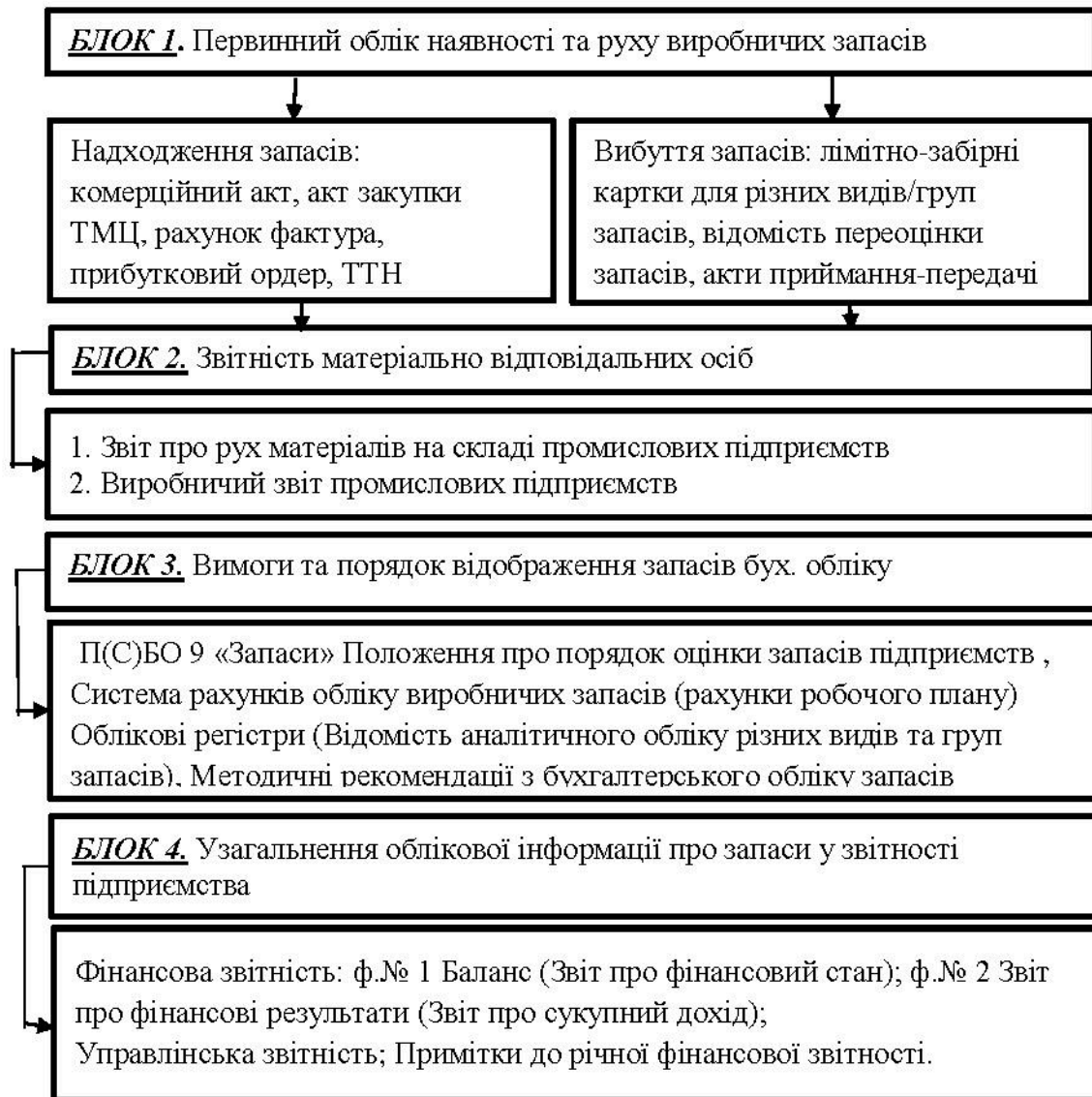

Рис. 2.7. Підпорядкованість та призначення документів [1,2]

Господарські операції зазначені на рис. 2.6., в обліку відображаються первинними документами, які дозволяють узагальнити дані про запаси на

синтетичних та аналітичних рахунках та здійснювати контроль за ними. Первинні документи, які зазначені в табл. 2.1., функція яких – відображення фактів господарської діяльності (операцій надходження, переміщення та відпуску) в обліку Товариства. Інформація первинних документів зазначених в табл. 2.1. систематизується в реєстрах синтетичного та аналітичного обліку шляхом подвійного запису в програмі внутрішнього контролю запасів.

Таблиця 2.1

Перелік документів первинного обліку та журналів обліку запасів.

№ форми	Назва	Зміст
При надходженні від постачальника		
М-1	Журнал обліку вантажів, що надійшли	Використовується для обліку і контролю за надходженням і оприбуткуванням усіх запасів, що надійшли на підприємство.
М-4	Прибутковий ордер	Оформляється і в разі надходження на склад
№1-ТН	Товаротранспортна накладна	Надходження на склад
М-7	Акт про приймання матеріалів	Складається у разі: наявності розбіжностей між фактичною і заявленою в супровідних документах кількістю та якістю ТМЦ; під час надходження ТМЦ без документів. Використовується для оприбуткування матеріалів, що фактично надійшли.
М-10	Акт-вимога на заміну (додатковий відпуск) матеріалів	Для обліку відпуску матеріалів понад встановленого ліміту або при заміні матеріалів і є основою для списання матеріалів зі складу.
При надходженні з виробництва або внутрішнє переміщення		
М-11	Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів	Для обліку руху запасів всередині підприємства, їх відпуску виробничим підрозділам, господарствам підприємства, в тому числі тим, які розташовані за його межами.

М-12	Картка № складського обліку матеріалів	Для обліку руху матеріалів на складі за кожним сортом, видом та розміром, заповнюється на кожний номенклатурний номер матеріалу і ведеться матеріально відповідальною особою (комірником, зав. складом).
------	--	--

Продовження табл. 2.1.

М-8, М-9, М-28, М-28а.	Лімітно-забірна картка	М-8 застосовується при багаторазовому відпусканні матеріалів з одним номенклатурним номером на один місяць; М-9 – при чотириразовому відпусканні лімітованих матеріалів, які відносяться на один вид витрат (замовлення на один місяць і на різні види витрат, замовлень); М-28 та М-28а – при відпусканні матеріалів у будівництві.
М-14	Накладна на відпуск матеріалів на сторону	Застосовується для оформлення відпускання матеріалів виробничим одиницям, об'єднанням чи стороннім організаціям.
Інші випадки надходження або універсальні документи		
	Закупівельний акт	Складається при оформленні договорів купівлі-продажу, коли відбувається закупка юридичною особою або фізичною особою підприємцем товарів.
1-ВТ	Квитанція	Надходження ТМЦ від фізосіб для продажу на умовах комісії оформляється квитанцією.
М-23	Акт про витрату давальницьких матеріалів	Використовується в цілях оформлення витрат матеріалів відкритого зберігання, котрі належать замовникові, проте витрачаються будівельною чи монтажною організацією, що виконує роботи.
М-16	Матеріальний ярлик	Призначений для характеристики матеріалів кожного номенклатурного номера, що знаходиться в місцях зберігання.
М-21	Інвентаризаційний опис	Складається при знятті натуральних залишків запасів (ТМЦ, сировина, інше) по кожному окремому складу, об'єкту, які знаходяться у матеріально відповідальних осіб.
М-18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку матеріалів від установлених норм запасу	Використовується для контролю за відхиленням фактичного залишку матеріалів від встановлених норм запасу і для контролю залишків матеріалів, що знаходяться без руху.
М-2	Довіреність	Використовується для оформлення права окремої посадової особи бути довіреною особою підприємства при отриманні запасів.

[Складено за 26, 9]

Отже, Товариство здійснює облік запасів згідно господарської операції наведених на рис. 2.6. спираючись на первинні документи, перелік яких наведений в табл. 2.1. Деякі документи, за якими Товариство здійснює облік є

рідко використовувани, наприклад: форма М-8, М-9 та М-28, М-28а за своїм змістом вони дуже схожі, що дає змогу Товариству розробити власну форму, яка об'єднає М-8, М-9 та М-28, М-28а в дві форми Лімітно-забірних картки, що зменшить навантаження на відповідальних осіб та зменшить об'єм документообігу бухгалтерського обліку Приклад об'єднання форми М-8 і М-9 наведений в (ДОДАТОК Т).

2.3 Синтетичний і аналітичний облік запасів на підприємстві ПАТ «ІНТЕРПАЙП ІНТЗ», який входить до об'єднання «Інтерпайп Україна»

Облік матеріальних запасів відноситься до найбільш проблемних ділянок бухгалтерського обліку Товариства, тому що в обліку задіяно багато людей, працівників за діями стосовно запасів, важко стежити, без використання ERP-систем на складах. Облік виробничих запасів ведеться в кількісному та грошовому виразі в бухгалтерії та на складах або по місцям збереження запасів, згідно з Положенням про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку [28] (ДОДАТОК В)

Синтетичний і аналітичний облік та контроль запасів Товариства здійснюється в Корпоративній галузевій програмі «Enterpipe:Stocks». Можливості «Enterpipe:Stocks» дозволяють узагальнити дані первинних документів у регістрах аналітичного обліку (картках, книгах) та узагальнити дані аналітичних рахунків в у регістрах синтетичного обліку (журналах-ордерах, відомостях, Головній книзі) і синтетичних рахунках. Облік і контроль запасів здійснюється в програмі «Enterpipe:Stocks» всіма дочірніми підприємствами, які входять до холдингу «Інтерпайп Україна».

Синтетичний облік наявності та руху запасів Товариства, здійснюється в гривні на рахунках обліку запасів за Планом рахунків бухгалтерського обліку з доповненням субрахунків та аналітичних рахунків розроблених під потреби Товариства [8][10]. Синтетичний облік запасів ведеться, згідно Класу 2

«Запаси», Плану рахунків, який розроблений для потреб Товариства, який включає в себе рахунки, які наведені на рис. 2.8.[8][10]

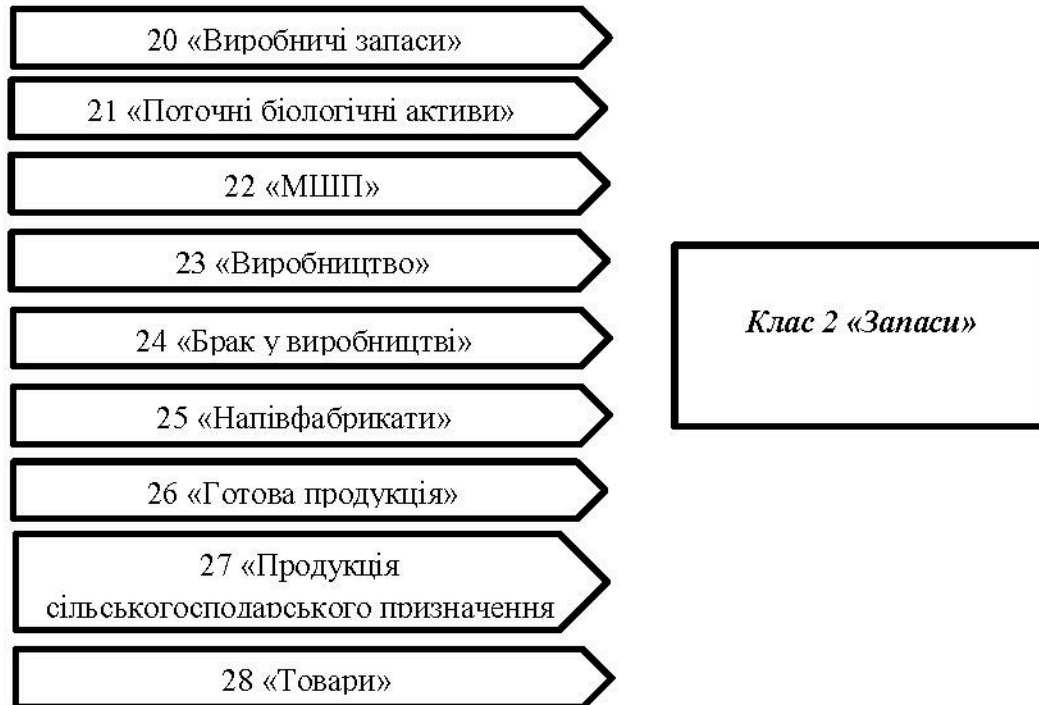

Рис.2.8. Рахунки синтетичного обліку Товариства

Проаналізуємо детально рахунки, за якими ведеться синтетичний облік запасів. «Виробничі запаси» - це матеріальні активи, які Товариство утримує на балансі Товариства та використовує в операційній діяльності, термін використання менше 12 місяців. «МШП» – це багаторазові матеріальні активи, очікуваний строк використання яких становить менше одного року. Вартісний поріг суттєвості прийнятий в обліковій політиці – 15 тисяч гривень. «Виробництво» – це рахунок на якому обліковують і узагальнюють витрати на виробництво продукції. «Брак у виробництві» – рахунок, призначений для обліку та узагальнення інформації про втрати від продукції, яка не відповідає за своєю якістю технічним умовам. «Готова продукція» – рахунок, призначений для узагальнення інформації про наявність та рух готової продукції. «Товари» –

використовується Товариством для обліку будь-яких виробів матеріалів, продуктів, які спеціально придбані для продажу, або тоді, коли вартість матеріальних цінностей, що придбані для комплектування, не включаються до собівартості готової продукції.

Отже, проаналізувавши специфіку діяльності Товариства та детально розглянувши Баланс (ДОДАТОК А) Товариства за 2019 та 2018 роки, можна зробити висновок, що Товариство не здійснює господарські операції, які можна віднести до синтетичних рахунків 21 «Поточні біологічні активи» та 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». В рамках оптимізації та раціоналізації процесів обліку та контролю запасів Товариства доцільно вилучити з Плану рахунків Товариства та з Корпоративної програми внутрішнього застосування «Enterpipe:Stocks» в якій здійснюється облік та контроль, рахунки 21 «Поточні біологічні активи» та 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» за якими не здійснюється облік.

Неможливо контролювати наявність та рух кожного виду товарно-виробничих запасів без аналітичних рахунків. Для отримання детальної інформації, необхідної для управління запасами за їх окремими видами та процесами, організовується аналітичний облік. Розглянемо перелік субрахунків синтетичного рахунку 20 «Виробничі запаси», який наведений на рис. 2.9.

Рис.2.9. Субрахунки синтетичного рахунку 20 «Виробничі запаси»

Аналізуючи прийняту Товариством систему ділення субрахунків, яка відображена на рис. 2.9., можна прийти до висновку, що існування в бухгалтерському обліку субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського призначення» не доцільно виправдано. Товариство не має можливості використовувати цей субрахунок через свою специфікацію. Тому варто змінити внутрішній план рахунків Товариства та внести зміни у програму внутрішнього застосування «Enterpipe:Stocks».

Наступним розглянемо аналітичний рахунки, що використовуються. Систему аналітичного обліку Товариства можна побудувати ступінчастим методом. Аналітичний облік виробничих запасів ведеться за групами матеріалів та місцями зберігання. Дані аналітичних рахунків узагальнюються в оборотних відомостях. Проілюструємо аналітичні рахунки обліку виробничих запасів на прикладі субрахунка 201 «Сировина і матеріали» рис. 2.10.

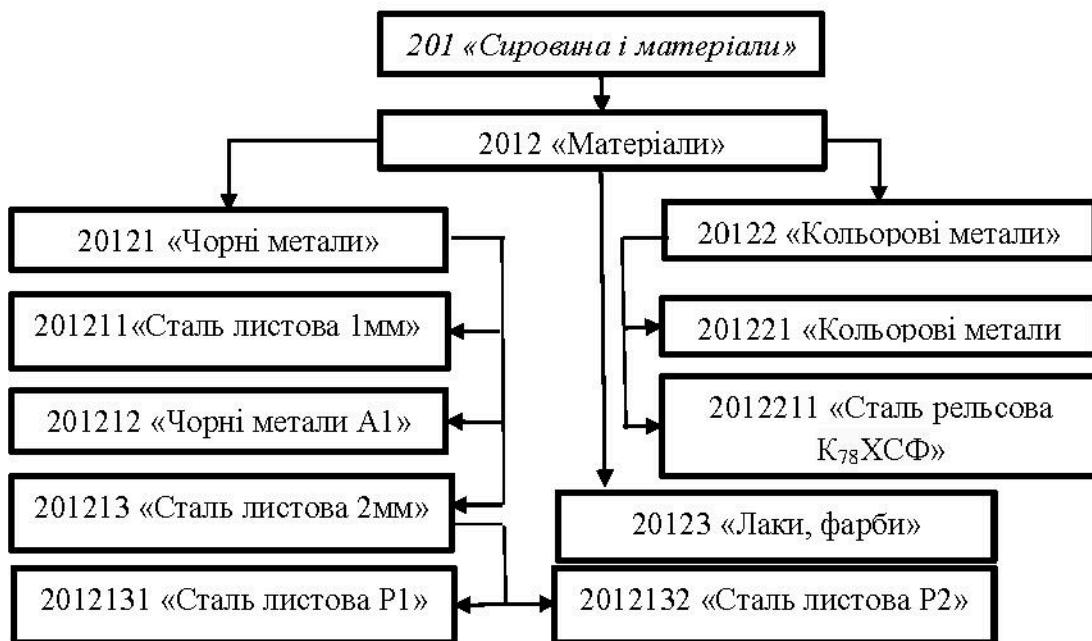

Рис.2.10. Аналітичні рахунки субрахунка 201 «Сировина і матеріали»

Товариство веде облік за кожним рахунком зазначеним на рис. 2.10. усі операції з надходження, переміщення і відпуску запасів відображають на бланках типових форм первинних документів з обліку сировини та матеріалів наведених в табл. 2.1. Матеріальні запаси Товариства оприбутковують у відповідних одиницях вимірювання (за об'ємом, вагою, рахунком).

Розглянувши структуру синтетичних та аналітичних рахунків, перейдемо до аналізу відображення цих рахунків в обліку. Реєстрація господарських операцій проводиться в корпоративній програмі, в загальному Журналі реєстрації господарських операцій. Декілька прикладів операцій та їх відображення без вказання ціни та аналітичних рахунків постачальників наведені в табл. 2.2. з вказанням первинного документу, який забезпечує проведення операції.

Приклади кореспонденції з Журналу реєстрації господарських операцій

№ п/п	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит
1.	<i>(Прибутковий ордер М-4)</i> Придбання сировини від постачальника. Відображення податкового кредиту	201(23) 644	631 631
2.	<i>(Прибутковий ордер М-4)</i> Оприбуткування виробничих запасів власного виробництва, що призначені для внутрішнього використання	201(211)	23
3.	<i>(Лімітно – збірна картка М-8)</i> Списання вартості виробничих запасів на підготовку і освоєння виробництва	39	201
4.	<i>(Лімітно – збірна картка М-9)</i> Матеріали відпущені у виробництво	23	201(21)

Продовження табл. 2.2

5.	<i>(Звіряльна відомість)</i> Відображена вартість нестач і втрат виробничих запасів при інвентаризації	375/374	201(23)
6.	<i>(Накладна)</i> Відображена сума реалізованих виробничих запасів	36	712
7.	<i>(Податкова накладна)</i> Відображені розрахунки за податковими зобов'язаннями на суму ПДВ	712 641	641 644
8.	<i>(Витиска банку)</i> Перерахована до Державного бюджету сума ПДВ	641	311
9.	<i>(Витиска банку)</i> Надходження грошових коштів за реалізовані виробничі запаси	311	361
10.	<i>(Довідка бухгалтерії)</i> Відображені витрати, пов'язані з реалізацією виробничих запасів	943	201
11.	<i>(Довідка бухгалтерії)</i> Списання собівартості реалізованих виробничих запасів	79	943

[Складено за 8, 14, 26]

Ознайомившись з прикладами операцій та первинними документами, які наведені в табл. 2.2. забезпечують проведення операцій, які здійснює Товариство, можна підсумувати відображення в обліку загальною схемою запису в регістрах з обліку запасів та МШП, готової продукції та товарів. Де первинні документи – це умовний «фундамент» на основі якого формуються записи в регістрах синтетичного обліку, які відображено на рис. 2.11.

Рис. 2.11. Формування документів

Таким чином, аналізуючи наведені на рис. 2.11. напрями впливу даних первинних документів, які в свою чергу, впливають на формування даних в Книзі складського обліку, дані якої, формують Звіт про рух матеріальних цінностей в грошовому виразі за місцями зберігання (матеріально-відповідальними особами), далі дані узагальнюються за місяць в розрізі синтетичних рахунків (субрахунків) в Журналі-ордері № 5 А с.-г., який об'єднано з відомістю. Потім кредитові обороти по синтетичних рахунках (субрахунках) по обліку виробничих запасів, МШП, готової продукції та товарів з Журналу-ордеру № 5 А с.-г. переносяться в Головну книгу, а потім в Баланс.

У результаті проведеного дослідження структури аналітичного обліку можна дійти висновку, що **аналітичний облік** – це система господарського обліку, що здійснюється на субрахунках та аналітичних рахунках, які

Товариство відкриває з метою конкретизації та деталізації синтетичних рахунків для управління запасами за їх окремими видами та процесами. Записи аналітичного обліку розробляються на підставі бухгалтерських документів з посиланням на них, а також зазначаються інші необхідні відомості. Реєстрами аналітичного обліку можуть бути відомості, журнали-ордери, картки, книги. Товариство всі реєстри веде в Корпоративній програмі «Enterpipe: Stocks». Товариство веде аналітичний облік, для зручності обліку - багато аналітичних рахунків, такі як: 2012 «Матеріали», 20121 «Чорні метали», 201211 «Сталь листова 1мм» і тому подібні.

2.4 Напрями удосконалення методики та організації обліку запасів на виробничому підприємстві

Керівництво підприємства завжди турбують проблеми удосконалення та можливого розвитку обліку та контролю запасів. Темі можливості удосконалення обліку та контролю присвятили свої наукові праці такі вчені, як Бутинець Ф. Ф. [17], Лінник В.Г. [18] Голов С. Ф.[19], Жилкіна Л. В. [20], Кулаковська Л.П. [22]. Проте, у процесі реформування української системи бухгалтерського обліку, відповідно до вимог міжнародних стандартів, відбуваються зміни вимог до обліку та внутрішнього контролю запасів на підприємствах України. Незважаючи на те, що запаси підлягають ретельному контролю, окремі питання щодо обліку запасів вимагають доопрацювання.

Також, проаналізувавши діяльність виробничого підприємства на прикладі підприємства ПАТ «Інтерпайп НТЗ», що входить в холдинг «Інтерпайп Україна», можна зробити висновок щодо недосконалості управління в обліку запасів. Підприємство має дуже великий економічний потенціал та об'єм і обертання запасів різних видів. Тому, удосконалення організації контролю запасів буде дуже актуальним для Товариства на сьогодні. Задля цього пропонуємо наступне:

1. Удосконалення організації обліку запасів Товариства запровадженням EPR-системи управління виробництвом. EPR (Enterprise Resource Planning – планування ресурсів підприємства), ERP-система – це спеціальний програмний пакет, який реалізує стратегію ERP. До можливості такої системи входять:

1) Функції з управління запасами безпосередньо в момент здійснення операції, тобто система дає змогу здійснювати управління документообігом без потреби фізичного існування первинного документа внутрішнього застосування, наприклад таких форм: М-11 «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів»; М-12 «Картка складського обліку матеріалів»; М-8, М-9, М-28, М-28а «Лімітно - забірні картки». Використовуючи EPR-систему не доведеться зберігати роздруковані документи (без належної потреби).

2) Система сама слідкує за терміном зберігання первинних документів, також, дає змогу формувати акти звітності матеріально відповідальних осіб за формами «Звіт про рух матеріалів на складі промислових підприємств» та «Виробничий звіт промислових підприємств».

3) Надає можливість швидкого здійснення бухгалтерського обліку господарських операцій за аналітичними рахунками, також без фізичного існування первинного внутрішнього документа, прикладом такої операції може слугувати переміщення запасів на склади з виробництва або напроти відпущення на виробництво.

Така, налаштована під потреби підприємства, система дає змогу оптимізувати та корисно використовувати час працівників складу та матеріально відповідальних осіб.

2. Удосконалити методику обліку можна скороченням переліку первинних документів. Деякі документи, за якими Товариство здійснює облік є рідко використовувані, наприклад: форма М-8, М-9 та М-28, М-28а за своїм змістом вони дуже схожі, що дає змогу Товариству розробити власну форму, яка об'єднає М-8, М-9 та М-28, М-28а в дві форми Лімітно-забірних картки, що зменшить навантаження на відповідальних осіб та зменшить об'єм

документообігу бухгалтерського обліку. Приклад об'єднання лімітно-забірних карток. (ДОДАТОК Т)

3. Удосконаленням обліку може слугувати зменшення кількості синтетичних рахунків Класу 2 «Запаси». Такі синтетичні рахунки, як 21 «Поточні біологічні активи» та 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва». В рамках оптимізації та раціоналізації процесів обліку та контролю запасів Товариства доцільно вилучити з Плану рахунків Товариства та з Корпоративної програми внутрішнього застосування «Enterpipe:Stocks», в якій здійснюється облік та контроль, рахунки 21 «Поточні біологічні активи» та 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» за якими не здійснюється облік.

Висновки за розділом 2

Отже, Товариство здійснює бухгалтерський облік в Корпоративній програмі, яка об'єднує всі підприємства холдингу «Інтерпайп Україна». Облік запасів здійснюється в програмі «Enterpipe:Stocks», дозволяє узагальнити дані первинних документів у регістрах аналітичного обліку (картках, книгах) та вміщує дані аналітичних рахунків в у регістрах синтетичного обліку (журналах-ордерах, відомостях, Головній книзі) і синтетичних рахунках, тобто виконує функції, можливості стандартної програми обліку запасів. Господарські операції в бухгалтерському обліку відображаються та підкріплюються первинними документами, які дозволяють узагальнити дані про запаси на синтетичних та аналітичних рахунках та здійснювати контроль за ними. Записи при аналітичному обліку розробляються на підставі бухгалтерських документів із посиланням на них, а також зазначаються інші необхідні відомості. Знайдені можливості вдосконалення обліку запасів:

1. Удосконалення організації обліку запасів Товариства використовуючи EPR-систему управління виробництвом. До можливості такої системи входить функції з управління запасами безпосередньо в момент здійснення операції,

система дає змогу здійснювати управління документообігом без потреби фізичного існування первинного документа внутрішнього застосування.

2. Скорочення переліку первинних документів. Деякі документи, за якими Товариство здійснює облік використовуються зрідка, наприклад: форма М-8, М-9 та М-28, М-28а, до того ж за своїм змістом вони дуже схожі, це дає змогу Товариству розробити власну форму, яка об'єднає М-8, М-9 та М-28, М-28а в дві форми. Це зменшить навантаження на відповідальних осіб та зменшить об'єм документообігу бухгалтерського обліку.

3. В рамках оптимізації та раціоналізації процесів обліку та контролю запасів Товариства доцільно вилучити з Плану рахунків Товариства та з Корпоративної програми внутрішнього застосування «Enterpipe:Stocks» такі рахунки: 21 «Поточні біологічні активи», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», існування їх не доцільно через неможливість здійснення за ними обліку, що виходить із специфіки Товариства.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ТА ВНУТРІШНІЙ АУДИТ ЗАПАСІВ НА ПРИКЛАДІ ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ», ЯКИЙ ВХОДИТЬ ДО ОБ'ЄДНАННЯ «ІНТЕРПАЙП УКРАЇНА»

3.1. Особливості організації внутрішнього аудиту запасів на підприємстві ПАТ «ІНТЕРПАЙП НТЗ».

На практиці в Україні використовують найпоширеніше визначення терміну «Внутрішній аудит», яке наводиться в міжнародних стандартах аудиту 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» (далі – МСА 610), де під поняттям «внутрішній аудит» розуміється оцінювальна діяльність служби, створеної суб'єктом господарювання. До функцій такого аудиту входять, зокрема, перевірка, оцінювання та моніторинг відповідності й функціонування систем бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю. [21]

Виходячи з визначення, наведеного в МСА 610, можна вивести визначення внутрішнього аудиту стосовно предмету дослідження. Таким чином, внутрішній аудит запасів – це незалежна діяльність з перевірки обліку та оцінки запасів суб'єкта господарювання, метою цієї перевірки є збір надійної, повної інформації, яка дозволить аудитору спростувати або підтвердити попередньо визначені проблеми чи ризики, дослідити проблемні питання аудиту і забезпечити доказову базу, яка підтверджує висновки, наведені в аудиторському звіті. Також, внутрішній аудит має на меті надати допомогу керівництву суб'єкта господарювання, забезпечити належною інформацією про ефективність використання в діяльності об'єкту дослідження. Внутрішній аудит розглядається як невід'ємна частина системи внутрішньогосподарського контролю. Внутрішній аудит, зазвичай, виконують внутрішні аудитори або служба внутрішніх аудиторів. Внутрішні аудитори надають дані проведеного аналізу й оцінки, рекомендації та іншу інформацію, безпосередньо, керівництву або уповноваженим особам, наприклад, Ревізійній комісії) [22]

Серед всіх завдань внутрішнього аудиту запасів, можна виділити декілька найважливіших (рис.) [22]

Рис.3.1. Завдання внутрішнього аудиту запасів

Завдання внутрішнього аудиту зазначені на рис.3.1, можна узагальнити в одне визначення – завдання аудиту запасів, полягає у встановленні достовірності та повноти відображення в звітності та бухгалтерському обліку всіх фактів господарських операцій та відповідність залишків і руху запасів визначеним на рис. 2.11 реєстрам.

Внутрішній аудит не регламентується законом, через це аудиторська служба підприємства може діяти на свій розсуд, створюючи методичне

забезпечення внутрішнього аудиту. Аудиторська служба Товариства розробила свої організаційно – методологічні засади, вони були сформульовані на основі МСА 610. В стандарті 610 надаються рекомендації зовнішнім аудиторам при розгляді роботи внутрішнього аудиту, і разом з тим, цей стандарт жодним чином не регламентує процедури внутрішнього аудиту. Всі ці методичні забезпечення внутрішнього аудиту на рис.3.2., які забезпечують діяльність аудиторської служби [22]

Рис.3.2. Методичне забезпечення внутрішнього аудиту

Використовуючи методичне забезпечення рис 3.2, аудитор внутрішньої аудиторської служби здійснює аудит запасів, об'єктами, якого можуть слугувати елементи, операції з обліку та записи у регістрах, які зображені на рис. 3.3.

Рис. 3.3.Об'єкти аудиту запасів

Об'єкти внутрішнього обліку зображені на рис. 3.3. в свою чергу поділяються на декілька можливих елементів для аналізу відображених на рис. 3.4. Також об'єктами аудиту запасів може бути:

1. Якісне та кількісне приймання запасів від постачальника;
2. Внутрішнє переміщення запасів;
3. Умови зберігання запасів, поточних біологічних активів;
4. Норми витрат сировини і матеріалів на виробництво та їх дотримання;
5. МШП, їх придбання, використання;
6. Визначення достовірності залишків та руху запасів у бухгалтерському обліку та звітності.

Але здійснення аудиту цих зазначених об'єктів варіативно. Здійснюється перевірка за ними при потребі або наказі керівництва.

Перелік елементів облікової політики, які піддаються аналізу для здійснення перевірки рис.3.4 [1, 2, 5, 7].

Рис. 3.4. Елементи облікової політики, відповідність, яким проводиться аудит

Варто пам'ятати, що чим більше елементів облікової політики обліку запасів для перевірки яких здійснюється аудит. Аудиторська служба або внутрішній аудитор в момент розробки програми аудиту, тим впевненіше можна бути у разі ревізії або зовнішнього аудиту. Служба внутрішнього аудиту має на меті зберегти суттєві кошти на послугах зовнішніх аудиторів у майбутньому.

Враховуючи всі наведені методичні забезпечення зазначені на рис., та об'єкти внутрішнього аудиту запасів, можна сформувавши в загальну схему проведення аудиту рис. 3.5, згідно якої проводиться аудит запасів Товариства.

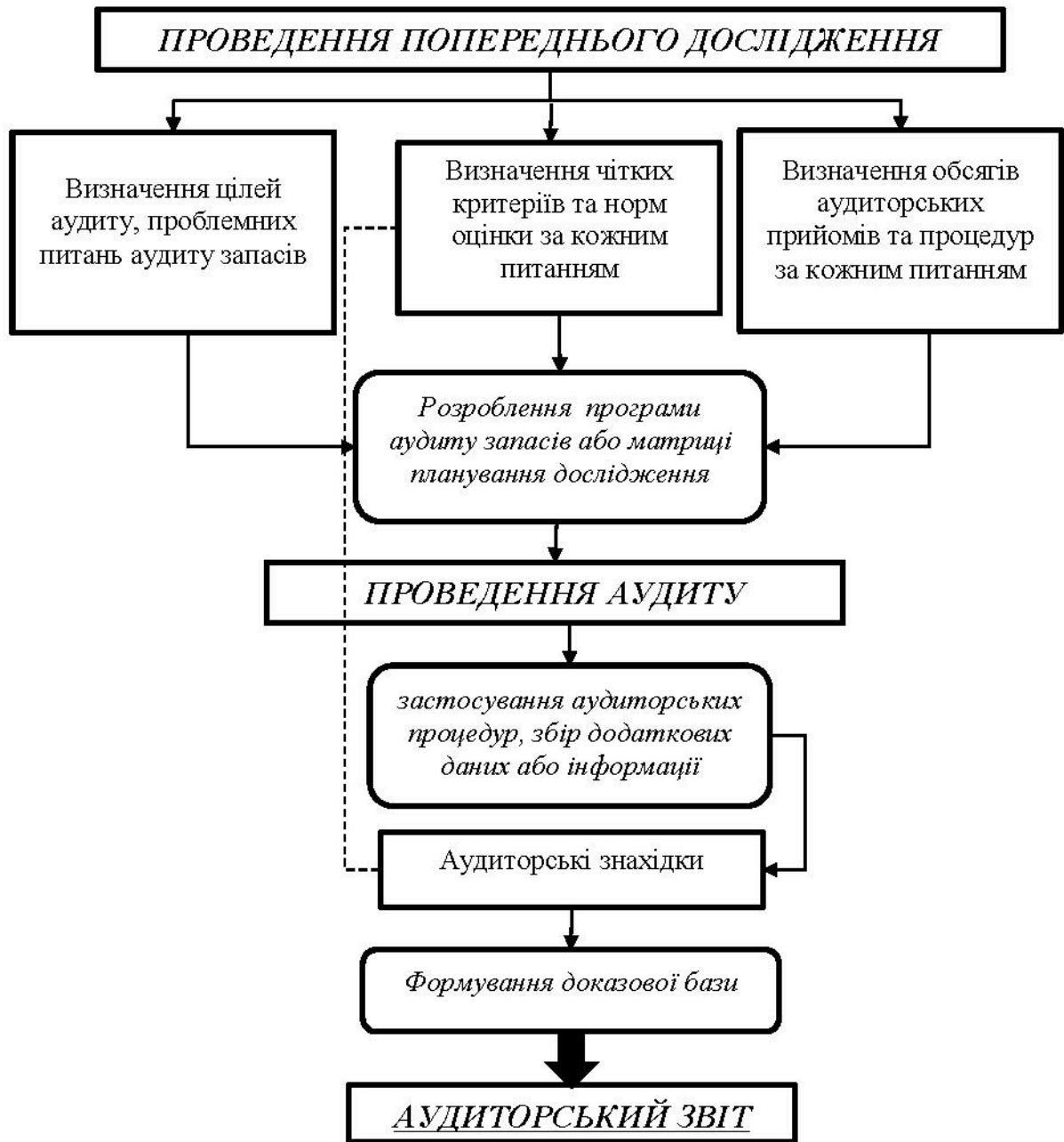

Рис.3.5. Схема проведення аудиту запасів

Отже, дослідивши схему проведення аудиту на рис. 3,5, можна зазначити, що визначені чіткі критерії впливають на аудиторські знахідки та формування доказової бази, тобто, аудитор порівнює аудиторські знахідки з критеріями оцінки, які розробляються на стадії підготовки до аудиту (проведення попереднього дослідження). Далі аудитор аналізує порівняльні висновки знахідок та критеріїв, завдяки чому формує доказову базу перевірки. Потім

проводить співставлення доказової бази та цілей або зазначених питань аудиту, тобто, чи розкрив аудитор питання та цілі поставленні перед перевіркою.

Згідно схеми проведення аудиту, здійснюючи аудиторське дослідження аудитор вивчає документи, за якими відтворює «ланцюг» фактів здійснення господарських операцій, таких як, списання запасів, придбання, тощо. Аудит не може здійснюватися без інформації з Наказів про проведення інвентаризації; результатів ревізії (інвентаризації); висновків спеціалістів, тощо. Перелік джерел інформації для здійснення аудиту, складається (рис. 3.6.).

Рис. 3.6. Перелік джерел інформації для аудиту запасів

Перелік інформаційних джерел для аудиту передбачає наявність інформації про технологічний процес виробництва, а саме інформацію про рух сировини і матеріалів від складу матеріалів до складу готової продукції, тобто проходження матеріалів від однієї стадії виробництва до іншої, їх перетворення на готову продукцію.

Наступним об'єктом внутрішнього аудиту є операції з обліку запасів та витрат виробництва, тощо. Отже, відобразимо перелік категорій запасів, операції з обліку, яких піддаються аналізу зі сторони Аудиторської служби рис.3.6.

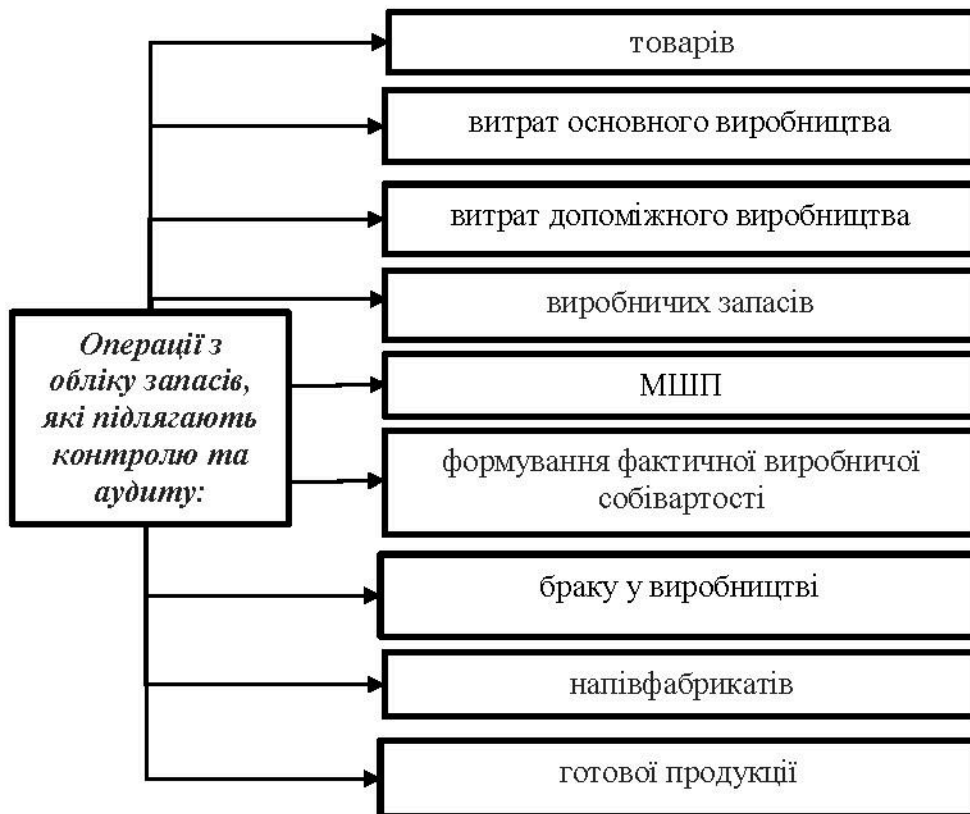

Рис.3.7. Перелік категорії запасів, які підлягають аудиту запасів

Здійснювати аудит операцій з обліку категорій запасів, наведених на рис. 3.7. Аудиторська служба або аудитор має спираючись на такі нормативно – правові забезпечення та такі документи щодо обліку запасів рис. 3.8.

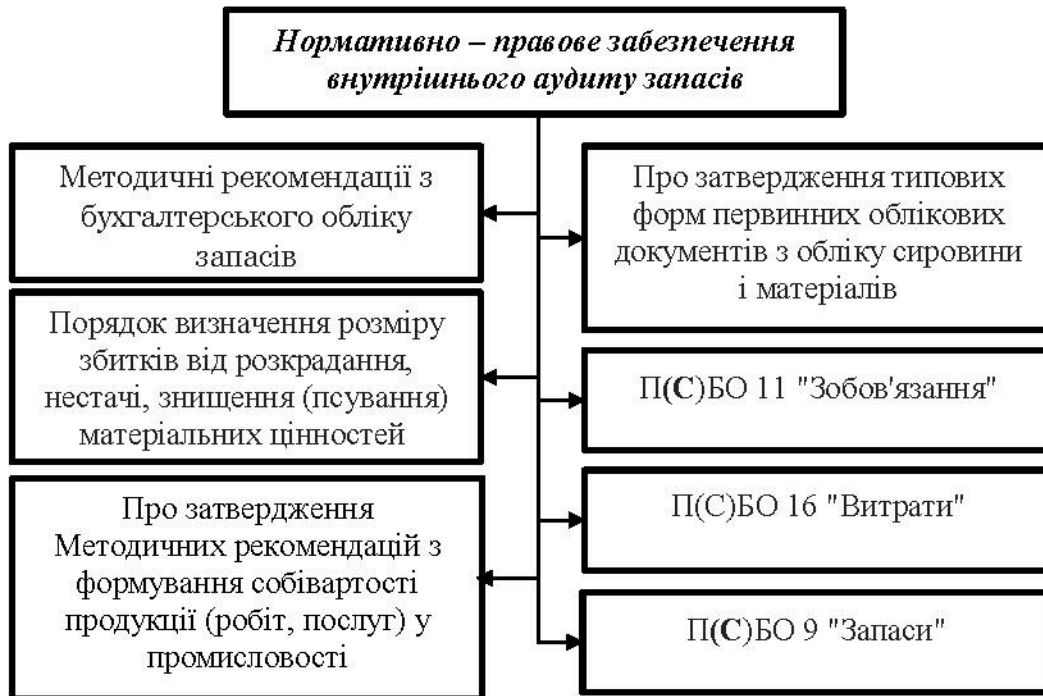

Рис. 3.8. Нормативно – правове забезпечення внутрішнього аудиту запасів

Аудиторська служба, яка здійснює внутрішній аудит Товариства має проводити аудит запасів використовуючи як нормативно – правове забезпечення внутрішнього аудиту, Рекомендації з обліку запасів [23], Порядок визначення збитків, нестач, тощо [24]. Методичні рекомендації з формування собівартості [25], Перелік форм первинних облікових документів з обліку сировини і матеріалів [26] та П(С)БО 16 "Витрати" [5], П(С)БО 9 "Запаси" [2], П(С)БО 11 "Зобов'язання" [27].

Отже, згідно МСА 610, внутрішній аудит – це невід'ємна частина системи внутрішньогосподарського контролю, який здійснює Аудиторська служба Товариства, яка діє в інтересах менеджерів, керівництва Товариства та

холдингу ТОВ «Інтерпайп Україна» [21]. Проаналізувавши та систематизувавши завдання внутрішнього аудиту запасів з використанням МСА 610, можна дійти висновку, що завдання аудиту запасів, полягає у встановленні достовірності та повноти відображення в звітності та бухгалтерському обліку всіх фактів господарських операцій та відповідність залишків і руху запасів. Дослідивши перелік об'єктів внутрішнього аудиту, знайдено можливість удосконалення системи контролю запасів Товариства.

3.2 Модернізація внутрішньої структури контролю запасів

Існуюча структура контролю запасів передбачає наявність системи внутрішнього контролю запасів, яку можна представити у вигляді зображеному на рис. 3.9.

Рис.3.9. Система контролю запасів [28]

Аналізуючи систему внутрішнього контролю запасів, яка наведена на рис. 3.9, можна сказати, що здійснення контролю запасів Товариства, згідно організації аналітичних рахунків в системі бухгалтерського обліку, наведеній

на рис. 2.10, варто відзначити, що здійснювати контроль запасів, згідно аналітичних рахунків, які використовуються в обліку, незручно для уповноважених осіб, складських робітників та внутрішніх аудиторів.

Через неефективну систему контролю, яка здійснюється на основі аналітичних рахунків бухгалтерського обліку, страждають ефективність наступних ланки системи внутрішнього контролю, а саме контрольне середовище та засоби, якими здійснюється контроль.

В рамках модернізації структури контролю запасів можна запровадити здійснювання контролю не за прийнятими аналітичними рахунками запасів, за якими здійснюється облік, а використовувати структуру поділу, яка базується на участі цих запасів у виробництві. Для роз'яснення, побудуємо модернізовану структуру обліку та контролю запасів на основі субрахунку 201 «Сировина і матеріали» та аналітичних рахунків, що використовуються рис. 3.10.

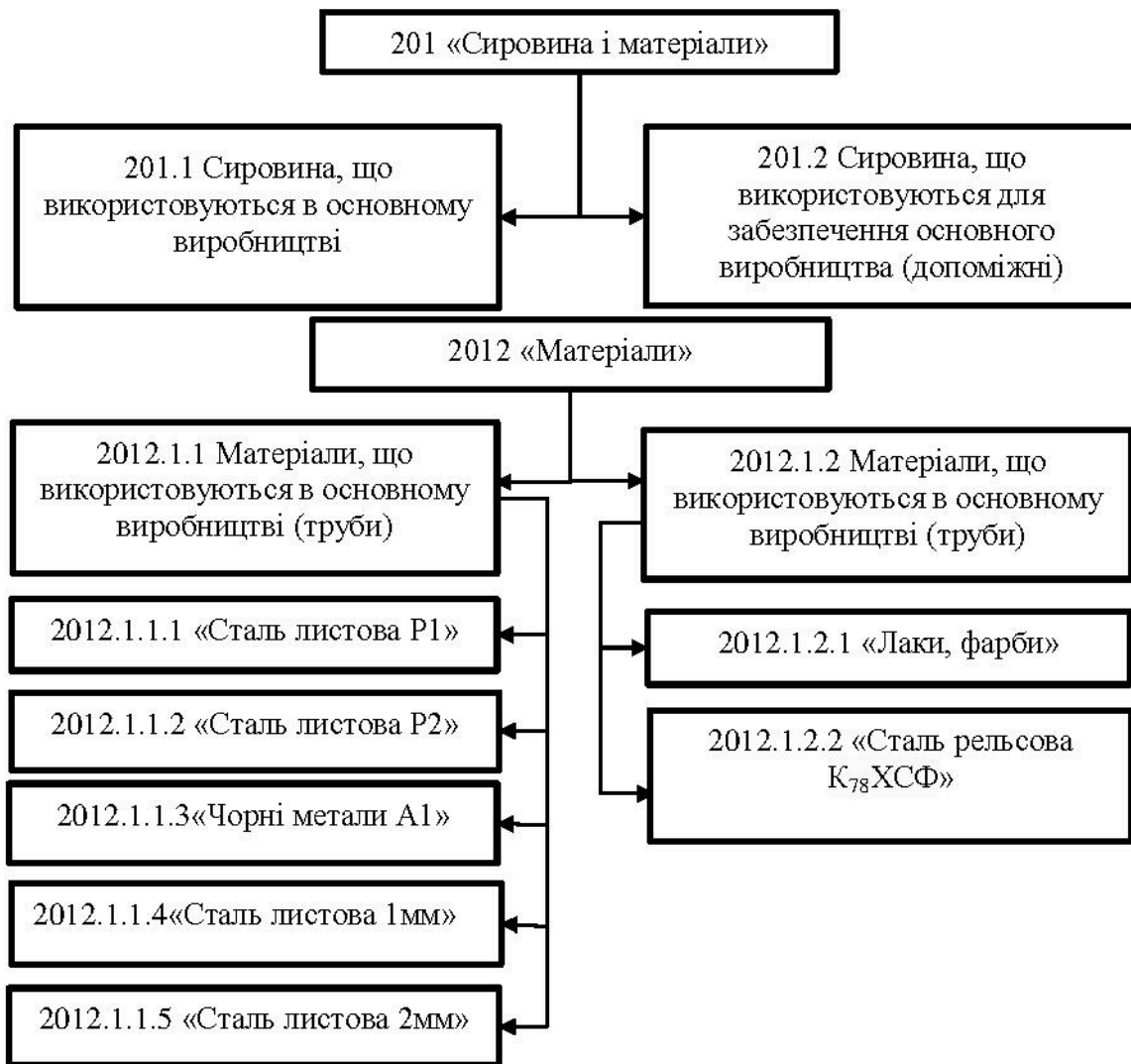

Рис.3.10. Модернізована структура субрахунку 201 «Сировина і матеріали»

Побудована на основі субрахунку 201 «Сировина і матеріали», структура пропонує нову класифікацію виробничих запасів (за участю у виробництві) та дає змогу вирішити основні проблеми контролю запасів Товариства, такі як :

1. Контроль за повним і своєчасним оприбуткуванням виробничих запасів та їх збереження у місцях зберігання на всіх стадіях виробничої обробки.

Модернізована структура вирішує це за допомогою зручної нумерації аналітичних рахунків, яка підпорядковується градації, яка спрощує контроль та облік .

2. Розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків. Модернізована структура уможливить здійснення зручного розрахунку фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків. Розрахунок буде проводитись згідно участі в виробничому процесі.

3. Забезпечення своєчасного документального оформлення руху виробничих запасів. Нова структура забезпечить здійснення своєчасного документального оформлення за рахунок зручності такої аналітичної структури.

Отже, проаналізувавши діючу структуру рис. 2.10, знайшовши можливість модернізації структури контролю на 3.10, зважаючи на проблеми контролю запасів Товариства, можна дійти висновку, що модернізована структура вирішить проблеми неефективності та незручності завдяки градації використання запасів у виробничому процесі.

3.1 Шляхи удосконалення організації внутрішнього контролю підприємства.

Як було зазначено в підрозділі 2.3, можливі шляхи удосконалення внутрішнього контролю запасів Товариства полягає у впровадженні EPR-системи. Така система, налаштована під потреби Товариства, може забезпечити:

1. Оптимізацію витрат часу працівників, які здійснюють контроль.
2. Забезпечує можливість швидкого здійснення контролю, через програмне забезпечення.

Також одним із можливих удосконалень можна запропонувати впровадження «модернізованої структури» субрахунків, а як критерій використовувати участь в основному виробництві, яка в змозі вирішити внутрішні проблеми контролю. Модернізована структура вирішує проблему контролю за своєчасним оформленням документів за допомогою зручної

нумерації аналітичних рахунків, яка підпорядковується градації, яка спрощує контроль та облік. Така структура спрощує розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків. Дає змогу здійснення зручного розрахунку фактичної собівартості, витрачених матеріалів та їх залишків. Розрахунок буде проводитись, згідно участі у виробничому процесі. Забезпечує своєчасне оприбуткування виробничих запасів та запасів, що не використовуються у виробництві, товарів, тощо. Структура забезпечить здійснення своєчасного документального оформлення за рахунок зручності такої аналітичної структури. Модернізована структура контролю в змозі забезпечити:

1. Спрощення проведення внутрішнього аудиту – за рахунок доречного упорядкування аналітичних рахунків для потреб контролю.
2. Систематизація документів за участю у виробництві.
3. Спрощення розрахунку собівартості запасів та виробленої продукції – за рахунок систематизації документів та упорядкування аналітичних рахунків.
4. Зменшення вірогідності здійснення помилок, за рахунок упорядкованості та інтуїтивності запропонованої системи контролю.

Висновок за розділом 3

Проаналізувавши та систематизувавши завдання внутрішнього аудиту запасів з використанням МСА 610, можна дійти висновку, що завдання аудиту запасів полягає у встановленні достовірності та повноти відображення в звітності та бухгалтерському обліку всіх фактів господарських операцій та відповідність залишків і руху запасів. Згідно МСА 610, внутрішній аудит – це невід’ємна частина системи внутрішньогосподарського контролю, який здійснює Аудиторська служба Товариства, яка діє в інтересах менеджерів, керівництва Товариства та холдингу «Інтерпайп Україна».

Здійснивши аналіз діючої структури за якою ведеться контроль та знайшовши можливість модернізації структури, також, зважаючи на проблеми контролю запасів Товариства, можна дійти висновку, що модернізована структура зробить здійснення контролю зручним та швидким. Завдяки здійсненню контролю запасів за градацією використання в виробничому процесі. Тому пропонуються наступні шляхи удосконалення внутрішнього контролю запасів Товариства:

1. Впровадження EPR-системи для потреб внутрішнього аудиту та контролю. Така система, налаштована під потреби Товариства, гарантує можливість забезпечення оптимізацію витрат часу працівників, які здійснюють аудит та швидке здійснення контролю завдяки програмному забезпеченню

2. Впровадження модернізованої структури субрахунків для здійснення контролю. Сутність, якої полягає в здійсненні контролю запасів за критерієм участі в основному виробництві. Така структура в змозі вирішити внутрішні проблеми контролю. Структура вирішує проблему контролю за своєчасним оформленням документів за допомогою зручної нумерації аналітичних рахунків, яка підпорядковується градації, що спростить контроль та облік. Структура оптимізує розрахунок фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків. Уможливило здійснення зручного розрахунку фактичної собівартості витрачених матеріалів та їх залишків. Розрахунок буде проводитись згідно участі в виробничому процесі. Забезпечить своєчасне оприбуткування виробничих запасів та інших. Структура забезпечить здійснення своєчасного документального оформлення за рахунок зручності такої аналітичної структури.

ВИСНОВКИ

У магістерській дипломній роботі наведено теоретичне узагальнення й вирішення наукового завдання проведеного аналізу структури обліку та

контролю запасів, що полягає в запропонованих удосконаленнях структур обліку та внутрішнього контролю. Отримані результати свідчать про досягнення поставленої мети: вирішено поставлені завдання, сформульовано висновки і запропоновано вдосконалення, що мають практичне і теоретичне значення для підприємства, що досліджувалось.

1. Здійснений аналіз економічної літератури, нормативно – правових та законодавчих документів, показав, що організація підпорядкованості бухгалтерського обліку запасів визначається різними суб'єктами в межах їх повноважень, які сформовані у вертикальну систему нормативного регулювання бухгалтерського обліку запасів. Аналіз фінансового стану та ліквідності підприємства показав, стабільні значення, тобто економічну ефективність господарської діяльності. SWOT – аналіз продемонстрував сильні та слабкі сторони, можливості та загрози підприємства.

2. Знайдені можливості вдосконалення обліку запасів за допомогою інформаційних технологій, впровадження яких удосконалили систему обліку та контролю. Знайдені можливості вдосконалення обліку та контролю:

1) Удосконалити організацію обліку запасів Товариства використовуючи EPR-систему управління виробництвом.

2) Оптимізацію переліку первинних документів. Деякі документи, за якими Товариство здійснює облік використовуються зрідка.

3) В рамках оптимізації та раціоналізації процесів обліку та контролю запасів Товариства доцільно вилучити з Плану рахунків Товариства та з корпоративної програми внутрішнього застосування «Enterprise:Stocks».

3. Проаналізувавши та систематизувавши завдання внутрішнього аудиту запасів з використанням МСА 610, дійшовши висновку, що завдання аудиту запасів полягає у встановленні достовірності та повноти відображення в звітності та бухгалтерському обліку всіх фактів господарських операцій та відповідність залишків і руху запасів. Згідно МСА 610, внутрішній аудит – це невід'ємна частина системи внутрішньогосподарського контролю, який

здійснює Аудиторська служба Товариства, яка діє в інтересах менеджерів, керівництва Товариства та холдингу «Інтерпайп Україна». Здійснивши аналіз діючої структури за якою ведеться внутрішній контроль запасів, знайшовши можливість модернізації структури зважаючи на проблеми контролю запасів Товариства, можна дійти висновку, що нова структура вирішить ці проблеми завдяки зручності та здійснення контролю за градацією використання в виробничому процесі. Також, запропоновано шляхи удосконалення внутрішнього контролю запасів Товариства:

1) Впровадження EPR-системи для потреб внутрішнього аудиту та контролю. Система гарантує можливість забезпечення оптимізацію витрат часу працівників, які здійснюють аудит та контроль, швидке здійснення контролю завдяки програмному забезпеченню.

2) Удосконалення контролю впровадженням модернізованої структури субрахунків. Структура забезпечить здійснення своєчасного документального оформлення за рахунок зручності такої аналітичної структури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1) Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» (996-XIV) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

- 2) П(С)БО 9 «Запаси» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>
- 3) Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку запасів № 2 v0002201-07 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07#Text>
- 4) Ковальчук І.В. Економіка підприємств. Навч. Посіб.// - 2008. – 240 с.
- 5) П(С)БО 16 «Витрати» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>
- 6) Крикавський Є.Г. Логістичне управління // - 2005. – 684 с.
- 7) НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
- 8) План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11#Text>
- 9) Методичні рекомендації з обліку запасів [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/en/v0002201-07#Text>
- 10) Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
- 11) МСБО 2 «Запаси» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021#Text
- 12) «Інтерпайп Україна» та ще три компанії викрито у змові на тендерах «Укрзалізниця» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://amcu.gov.ua/news/interpajp-ukrayina-ta-shche-tri-kompaniyi-vikrito-u-zmovi-na-tenderah-ukrzeliznici>
- 13) Обґрунтування щодо схвалення проекту постанови НКРЕКП «Про внесення змін до постанови НКРЕКП від 10 грудня 2019 року № 2668» [Електронний ресурс]. — Режим доступу:

https://www.nerc.gov.ua/data/filearch/Materialy_zasidan/2020/govten/07.10.2020/pl3_07-10-20.pdf

14) [Прокопишин О.С., Гнатишин Л.Б.](#) Навч. посіб. Організація обліку// - 2014 . – 432 с.

15) Пальчук. О.В., Нечай Н.М, Проблеми формування облікової політики виробничих запасів машинобудівних підприємств, Економічні науки. – 2014. – 426-434 с.

16) [Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань](#); [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text>

17) Бутинець Ф.Ф. Підруч. Облік і Аудит //2009. -912 с.

18) Кужельний М.В., Лінник В.Г. Теорія бухгалтерського обліку// 2001. - 334 с.

19) Голов С.Ф., Костюченко В.М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами //2004. - 880 с.

20) Ловінська Л.Г., Жилкіна Л.В., Голенко .Бухгалтерський облік Навч. посіб. // 2002. - 370 с.

21) МСА 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30208491

22) Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: Навч.посіб// 2004.- 568 с.

23) Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>

24) Постанова КМУ № 116 від 22.01.96 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF#Text>

25) Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 1-споживання (річна) "Обстеження споживання продуктів та послуг у виробництві продукції (робіт, послуг)" [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1449-05#Text>

26) Про затвердження типових форм первинних облікових документів з обліку сировини та матеріалів[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0193202-96#Text>

27) П(С)БО 11 "Зобов'язання"[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>

28) Положенням про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку від 24.06.96р. № 193[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>

29) Дерев'янка С.І., Олійник С.О., Кузик Н.П., Ганяйло О.М. Основи аудиту; Навч. пос. // 2008. - 328 с.

30) Садовська І.Б., Божидарнік Т.В., Нагірська К.Є. Бухгалтерський облік // Нав. посіб. — 2013. — 688 с.

31) МСФЗ[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>

32) МСБО[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti>

ДОДАТКИ